

การให้ข้อมูลข่าวสารของงาน เพื่อเปลี่ยนรูปแบบและทิศทางการอพยพ : กรณีการศึกษาทดสอบของจังหวัดร้อยเอ็ด*

พิริสิทธิ์ คำนวนศิลป์
เทพ ฟลเลอร์
ผล ไก่ฟูหุก

คำนำ

การเจริญเติบโตของประชากรในเมืองอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเพิ่มความธรรมชาติและการอพยพ ได้เป็นสิ่งที่ทำให้มีเมืองใหญ่ๆ หลายเมืองในประเทศไทยที่กำลังพัฒนา เจริญเติบโตมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าภายในระยะเวลาสิบกว่าปีเท่านั้น นั่นคือ แหล่งที่ดิน เป็นสิ่งที่ห่วนวิกฤตว่าจะก่อให้เกิดบัญหาการว่างงาน การว่างงานไม่เต็มที่หรือการว่างงานแห้ง และการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานโครงสร้างทางเศรษฐกิจต่างๆ ดังนั้น เข้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาในประเทศไทยที่กำลังพัฒนาอย่างหล่อหลอม จึงได้พยายามหาแนวทางที่จะเปลี่ยนทิศทางของการอพยพ และการแก้ไขปัญหาการกระจายประชากร เป้าหมายหนึ่งที่วางไว้ได้แก่ การที่จะเปลี่ยนกระแสทิศทางการอพยพของประชากร และการกระจายของประชากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจ ในกลางทศวรรษของปี พ.ศ. 2513 ทางองค์การสหประชาชาติ

* ผลงานวิจัยเรื่องนี้ ได้รับทุนสนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริมงานวิจัยทางค้านประชากรของมูลนิธิร็อกกี้ เฟลเตอร์ และฟอร์ด (Rockefeller and Ford Foundations) ผู้เขียนขอขอบคุณ Sidney Goldstein และ Stanley Presser ที่ให้มีส่วนช่วยแนะนำ และให้คำปรึกษาในทุกๆ ชนิดของงานวิจัย ครั้งนี้

ได้รายงานว่า กว่าครึ่งหนึ่งของประเทศไทยได้มีโครงการที่จะเปลี่ยนกระเบศทางของผู้อพยพ ให้อพยพไปสู่ตัวเมืองอื่น ๆ ซึ่งอยู่รอบ ๆ หรือห่างจากตัวเมืองหลักในภูมิภาค การศึกษาขององค์การสหประชาชาติ เมื่อเร็ว ๆ นี้ พบว่าในจำนวนประเทศไทย สมาชิกทั้งหมด 116 ประเทศ มี 90 ประเทศ ที่แสดงความจำเป็นอย่างเด่นชัดว่า ต้องการลดกระเบศทางการอพยพของประชากรที่มุ่งเข้าสู่ตัวเมืองใหญ่ ๆ ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยต่าง ๆ เหล่านี้เห็นว่า บัญหาการกระจายประชากรที่ไม่ได้สัดส่วนกัน หรือไม่สอดคล้องกับระดับของพัฒนาเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งที่การพัฒนาประเทศไทย

ในช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา ได้มีวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก ที่ชี้ให้เห็นผลดีของการกระจาย (Decentralized) การเจริญเติบโตของเมืองออกไปสู่ชนบทให้มากขึ้น อันแสดงถึงเป้าหมายในการที่จะพยายามลดการเจริญเติบโตและความแออัดของเมืองใหญ่ ๆ และยังไห่มีการใช้ให้เห็นถึงผลดีอย่างน้อย 2 ประการ ของเป้าหมายทั้งกล่าว ผลดีของการแรกได้แก่ ข้อเสนอที่ว่า การกระจายการเจริญเติบโตของเมืองออกไปภายในอยู่เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งกระตุ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจในชนบทของประเทศไทย ที่กำลังพัฒนาอย่างหล่อหลอม ถึงแม้ว่าเอกนคร (Primate City) จะเป็นทัวร์เก็บตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชนบทที่อยู่รอบ ๆ เมืองใหญ่ก็ตาม แต่การที่มีเมืองใหม่ ๆ เกิดขึ้นหลายเมืองทั่วทั้งประเทศไทย ไม่ใช่แค่ ที่มีการเชื่อมกันจะสามารถทำให้เกิดการกระจายต้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชนบทที่ห่างไกลและยากงาน ผลดีของการที่สอง ได้แก่ การที่ให้แนวโน้มที่จะมีการแบ่งแยกอนุวัฒนธรรม ออกเป็น 2 ส่วนในแต่ละประเทศนั้นตนอย่าง ความแตกต่างกันในระดับของการเป็นสังคมสมัยใหม่ และในรูปแบบวัฒนธรรมต่าง ๆ นั้น อาจจะมีสาเหตุหนึ่งมาจากการแตกต่างกันทางด้านระดับของการพัฒนาความเป็นตัวเมืองหรือชนบท ซึ่งผลดีของการที่สองนี้ทั้งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการลดการเจริญเติบโตของเมืองในส่วนกลางให้น้อยลง ถึงแม้จะมีข้อเสนอแนะที่สนับสนุนการกระจายการเจริญเติบโตของเมืองออกไปสู่ชนบทก็ตาม แต่ไม่มีผู้ใด

จะซึ่งให้เห็นได้ชัดเจน หรือเสนอแนะว่าจะเปลี่ยนกระแสตนท์ทางของการอพยพเข้าสู่คัว เมืองได้อย่างไร⁹

เป็นสิ่งที่เห็นได้เด่นชัดว่า การอพยพแบบกลับไปกลับมา (Circular Migration) เป็นเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่สำคัญในประเทศไทยเดบอเรียะวนออกเดียงได้ ไม่ว่าจะมองในด้านจำนวนหรือลักษณะของการอพยพก็ตาม การอพยพแบบกลับไปกลับมานี้ มีความสำคัญมากกว่าการอพยพแบบถาวรที่มีตัวเลขปรากฏอยู่ในสำมะโนประชากรของแต่ละประเทศหรือจากการสำรวจทั่วๆไป นอกจากนี้ การอพยพแบบกลับไปกลับมายังมีศักยภาพที่จะส่งผลไปถึงการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งของตัวเมืองและชนบทอย่างมาก¹⁰ การอพยพแบบกลับไปกลับมานี้มีความสำคัญ เมื่อมองจากบัญชาดความแออัดและการขาดแคลนโครงสร้างในการพัฒนาทางเศรษฐกิจในตัวเมืองใหญ่ๆ อีกด้วย ถ้าหากว่าผู้ที่อพยพเข้ามารажางงานในกรุงเทพฯ หรือในเมืองใหญ่ๆ นั้นไม่นำครอบครัวเข้ามายังตัวเมืองมา เพียงตัวเอง บัญชาด้านการขาดแคลนโครงสร้างในการจัดบริการต่างๆ ทางสังคม ก็จะมีน้อยกว่ากรณีผู้อพยพนำครอบครัวมาด้วย¹¹

ประเทศไทยมีลักษณะเหมือนกับประเทศไทยเดบอเรียะวนออกเดียงได้ประเทศอื่นๆ กล่าวคือ มีระดับของการเจริญเติบโตของตัวเมืองอยู่ในระดับที่ก่อนข้างต่ำ แต่ขณะเดียวกันก็ประสบกับบัญชาดการอพยพของประชากรจากชนบทเข้าสู่ตัวเมืองอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นลักษณะที่เหมือนกับประเทศไทยเดบอเรียะวนออกเดียงได้ประเทศอื่นๆ ได้แก่การมีผู้อพยพแบบกลับไปกลับมาสูงมาก¹² การที่มีผู้อพยพประเทศไทยเดบอเรียะวนออกเดียงได้ต้องทำการศึกษาเกี่ยวกับบัญชาดมาเป็นเวลา 20 กว่าปีแล้ว¹³ และเมื่อไเม่านานมาก ได้มีการศึกษาโดยมองถึงจำนวนของผู้อพยพทั้งกล่าว อย่างละเอียดในหมู่บ้านชนบท ของภาคกลางและภาคตะวันออกเดียงzenie¹⁴

บัญชาดประเทศไทยจัดว่าเป็นประเทศไทยที่มีการเจริญเติบโตของเมือง ในลักษณะที่เดินโตรจากส่วนกลาง¹⁵ ซึ่งหมายถึง กรุงเทพฯ อยู่ในระดับที่สูงที่สุดประเทศไทยหนึ่งในโลก โดยกรุงเทพฯ มีประชากรของเมืองอยู่มากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรที่อยู่ในเมือง

ทั้งหมดของประเทศไทย มีข่านกิจใหญ่กว่าเมืองหรือจังหวัดที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศไทย ถึง 50 เท่า และมีแนวโน้มว่าอัตราส่วนของความติดต่อระหว่างกรุงเทพฯ กับเมืองที่ใหญ่รองลงมาเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นอีก อันนี้เป็นการซื้อให้เห็นถึงลักษณะและแนวโน้มของความเป็นเอกชนกรุงเทพฯ ที่จะสูงยิ่งขึ้นไปในอนาคต การที่ย่านศูนย์กลางของธุรกิจการเงิน การอุตสาหกรรมและการค้าต่างๆ อยู่ในกรุงเทพฯ เสียส่วนใหญ่นั้นทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ตามความเป็นจริงแล้ว กรุงเทพฯ มีอิทธิพลต่อกันวัฒนธรรม การเมือง ศาสนา ศิลปะ ตลอดจนการศึกษาของประเทศไทย กล่าวคือ อะไรก็ตามที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ มักจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ของประเทศไทย ตามไปด้วย ผู้ที่วางแผนด้านพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจบางท่านได้มีความคิดเห็นว่า การเจริญเติบโตของกรุงเทพฯ นั้น มีผลทางด้านลบ พร้อมกันนั้น ให้พยายามเสนอแนะให้มีการจำกัดการเจริญเติบโตของกรุงเทพฯ โดยพยายามสนับสนุนให้มีการขยายการเจริญเติบโตของเมืองในลักษณะที่กระจายออกไปอยู่ตามส่วนต่างๆ ของประเทศไทยบนนอกกรุงเทพฯ ให้มากยิ่งขึ้น¹²

ลักษณะการเจริญเติบโตของเมืองในรูปแบบที่จำกัดอยู่เฉพาะส่วนกลางของประเทศไทยเมื่อเวลา กับความต้องการที่จะสนับสนุนหรือการคุ้นเคยในการเจริญเติบโตของเมืองกระจายออกไปสู่รอบนอกให้มากนั้น ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีลักษณะน่าสนใจ ในการที่จะศึกษาเพื่อคุ้มครองนโยบายที่กำหนดโดยก่อมาว่า จะมีผลกระทบต่อการกระจายของประชากรและรูปแบบของการอยพำพให้อย่างไรบ้าง ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้คิดโครงการทดลองเกี่ยวกับการบือนข้อมูลชี้ว่าสารให้แก่ชุมชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโครงการหนึ่ง โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสนับสนุนและกระตุ้นให้มีการอยพำพออกไปสู่เขตตัวเมืองอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยตรง แทนที่จะอยพำพเข้ามายังกรุงเทพฯ สำหรับสถานที่ทำการทดลอง เราได้เลือกเขตพื้นที่ทำการศึกษาที่มีอัตราการอยพำพของประชากรเข้าสู่กรุงเทพฯ สูง โดยเหตุที่เราได้กล่าวมาแล้วว่า การอยพำพแบบกลับไปกลับมาของประชากรนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ การศึกษาทดลองครั้งนี้ จึงให้ความ

สนใจต่อการอพยพดังกล่าวมากเป็นพิเศษ แต่ขณะเดียวกันก็มิได้มองข้ามการอพยพแบบอพยพไปเป็นระยะนานด้วยแต่อย่างใด นอกจากนั้น การศึกษาทดลองครั้งนี้ได้พยายามคิดถึงการทดลองที่ง่ายที่สุด เพื่อจะนำไปใช้ได้และใช้งบประมาณ บุคลากรรวมทั้งทรัพยากรื่นๆ ให้น้อยที่สุด โดยการทดลองนี้ได้เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพแบบหรือการส่วนของการอพยพในหมู่บ้านที่มีการทดลอง โดยเปรียบเทียบกับหมู่บ้านที่ไม่มีการทดลองดังกล่าว ทั้งก่อนและหลังที่มีการนำโครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสารเข้าไปทำการทดลอง

โครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสาร

เราต้องนิว่า การอพยพเป็นการตอบสนองต่อข่าวสารในเรื่องโอกาสต่างๆ ที่เป็นขึ้นให้แก่ผู้อพยพ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า การตัดสินใจอพยพของชาวชนบทนั้น มักจะมีรากฐานอยู่กับมโนภาพและการประเมินสถานการณ์ต่างๆ โดยอาศัยข้อมูลข่าวสารที่ได้มานั้นเป็นเกณฑ์ การขาดข่าวสารจะเป็นทางหนึ่ง ที่จะมีผลในการลอกศักยภาพของความมองหาจุดมุ่งหมายการอพยพไป และในท้ายสุดก็จะมีผลกระทบต่อการอพยพไปในดินที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ ไม่ว่าจะดูดมองข้ามโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับด้านการอพยพ และการกระจายของประชากร¹³

ลักษณะของการให้ข่าวสาร จะต้องมีรูปแบบของการให้ข่าวสารที่สร้างความเชื่อถือได้ในหมู่ผู้รับ โดยปกติผู้ที่อพยพ มากให้รับข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปหากเพื่อนและญาติพี่น้อง เมื่อมองจากประเด็นนี้แล้ว ข้อมูลข่าวสารที่เขาได้รับนั้นไม่เพียงแต่เป็นข้อมูลที่สำคัญและหาได่ง่ายเท่านั้น แต่ยังเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้และน่าเลื่อมใส ส่วนข่าวสารที่ให้รับจากแหล่งอื่นๆ มากจะเป็นที่สงสัยและขาดความน่าเชื่อถือได้ ใน การป้อนข้อมูลข่าวสารนั้นเราได้แยกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้คือ ส่วนแรกก็คือการพยายามสนับสนุนให้มีการແຄเปลี่ยนข่าวสารกันเอง ในระหว่างหมู่ชาวชนบทที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน และส่วนที่สอง ได้แก่การที่เราดำเนินข่าวสารเข้าไปป้อนโดยตรง

ในส่วนแรกนี้ กระทำโดยการให้ข้าวชนบทที่อยู่ในหมู่บ้านบางกน ที่มีประสบการณ์ค้านการอพยพเข้าไปทำงานในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาแล้ว และได้รู้จักกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือที่รู้เกี่ยวกับโอกาสและงานทั่วๆ ที่มีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นผู้กระจายข่าวสารทั่วๆ เหล่านี้ไปในระหว่างหมู่บ้านน้ำหนึ่ง หรือข้าวชนบทอื่นๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน นอกจากนี้ บุคคลเหล่านี้ยังอาจเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในการหางาน และอาจจะเป็นผู้ให้ยินดีในน่างานนี้ เรายาคิดกันว่า จากการแลกเปลี่ยน หรือการกระจายข่าวสารจากข้าวชนบทโดยตรงนี้ จะเป็นการทำให้ข้าวชนบทอย่างน้อยได้ทราบถึงความโอกาสที่จะทำงาน หรือมีงานเปิดให้ทำในเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้น

ส่วนที่สอง ได้แก่การนำข้อมูลข่าวสารเข้าไปป้อนในหมู่บ้านโดยตรงนี้ วางแผนอยู่บนรากรฐานที่ว่า เราต้องการที่จะกระจายและให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับงานทั่วๆ ที่เปิดขึ้นเช่นเดียวกัน ในค้านนี้ เราได้คิดค่ากับเจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงาน จังหวัด เจ้าหน้าที่ของกรมแรงงานในจังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา และร้อยเอ็ด ซึ่งยินดีที่จะส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานที่มีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปยังผู้ใหญ่บ้าน ของหมู่บ้านที่มีโครงการทดลองโดยตรง ข้อมูลข่าวสารทั่วๆ เหล่านี้ จะประกอบไปเป็นรายละเอียดทั่วๆ เช่น ลักษณะและประเภทของงานโดยระบุ บริษัท ชนิดของงาน เงินเดือน และจำนวนคนที่ต้องการรวมทั้งสิ้น ๆ อีก ซึ่งข้อมูลนี้จะเป็นงานชนิดใดในระหว่างเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2521 และเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2522 เจ้าหน้าที่ของกรมแรงงาน หรือสำนักงานแรงงานจังหวัดจากจังหวัดทั้งสาม ได้ส่งข้อมูลและข่าวสาร เกี่ยวกับรายละเอียดของงานทั่วๆ เข้าไปยังหมู่บ้านที่มีโครงการทดลอง เมื่อหันจำนวนงานที่เปิดร่วงแล้วจะมีอยู่ถึง 6,974 งาน^๗ และภายในหมู่บ้านเองนั้น ข้อมูลเหล่านี้จะถูกปักประการไว้ในสถานที่ที่คนในหมู่บ้านจะเห็นได้ชัดเจน

นอกจากโครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสารให้กับข้อมูลและข่าวสารทั่วๆ เกี่ยวกับรายละเอียดของงานแล้ว ยังให้ท้าท่า หรือให้เงินแก่บุคคลที่ต้องการดำเนินทาง

ไปทำงานทำในเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ว่าจะเป็นการทางานโดยเพื่อทัวเอง หรือทางานมาเพื่อให้กันอื่นในหมู่บ้านก็ตาม เราได้ออกค่าใช้จ่ายให้ การออกค่าใช้จ่ายให้นี้ เรามีข้อแม้ว่าผู้ที่ไปทำงานแล้ว เมื่อกลับมาจะต้องนำอาช่าวสารที่เกี่ยวกับงานทั่วๆ ที่มี หรือเป็นภาระในเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น มาภารายหรือเผยแพร่ให้ชาวชนบทในหมู่บ้านได้ทราบทั่ว กัน การให้เงินช่วยเหลือได้กระทำในรูปแบบง่ายๆ เพื่อจะช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงอาช่าวสารที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นกันเอง ให้มีรูปแบบลักษณะของความเป็นกันเอง เป็นที่ยอมรับกันได้ง่าย ในหมู่ชาวชนบท และหวังว่าข้อมูลอาช่าวสารที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับงานเข่นนี้ จะเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือกันได้มากในระหว่างชาวชนบทยิ่งขึ้น

ในเดือนพฤษภาคม เราได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหนึ่ง ชั่วประกอบด้วยบุคคลที่เป็นที่ยอมรับดีของหมู่บ้าน และมีความสนใจเรื่องที่เราทำการทดลองนี้ คณะกรรมการประกอบด้วยบุคคล 4 คน จะทำหน้าที่ปิดประกาศเผยแพร่อาช่าวสารที่ได้จากการลงงาน พยายามประสานงานและช่วยเหลือบุคคลที่ออกไปทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ดูแลการใช้จ่ายค่าน้ำเงิน และเผยแพร่อาช่าวสาร เมื่อการออกไปทำงานนั้นเสร็จสิ้นลง

การมอบหมายหน้าที่ให้คณะกรรมการได้ทำงาน เพื่อที่จะให้มีการเผยแพร่อาช่าวสารเกี่ยวกับรายละเอียดของงาน และการให้เงินเพื่อช่วยเหลือในการทางานนั้น ได้กระทำ และอภิปรายในที่ประชุมทั่วๆ ภัยในหมู่บ้าน รวมทั้งการพบปะอย่างไม่เป็นทางการกับชาวชนบทในแต่ละหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังให้มีเจ้าหน้าที่ของอำเภออยู่แล้ว ให้ภาระของออกไปเป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับมากยิ่งขึ้นในหมู่ชาวชนบท

โดยย่อแล้ว โครงการทดลองนี้ขึ้นชื่อว่าอาช่าวสารที่เราตั้งขึ้น เป็นการพยายามที่จะกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยน และมีการนำข้อมูลอาช่าวสารเกี่ยวกับรายละเอียดของงานที่ว่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งแต่ละบุคคลรู้กันอยู่แล้ว ให้ภาระของออกไปเป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับมากยิ่งขึ้นในหมู่ชาวชนบท

สถานที่^๔ สถานที่ทำการทดลอง

ในการทดลองนี้ เราต้องการเลือกหมู่บ้านที่มีการอยพไปทำงานในกรุงเทพฯ สูงมาก โดยทั่วไปกล่าวได้ว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีการอยพสูงเป็นเวลา สิบกว่าปีแล้ว^{๑๖} ส่วนใหญ่เป็นการอยพไปกรุงเทพฯ^{๑๗} การสำรวจเกี่ยวกับการอยพ เมื่อไม่นานมานี้ ชี้ว่าจะทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ^{๑๘} ได้ซึ่งให้เห็นว่าแนวโน้มที่นักการอยพยังคงปรากម្មอยู่ นอกจากนี้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีลักษณะเด่นเมื่อเปรียบเทียบกับกรุงเทพฯ คือเป็นภาคที่มีความยากจน และเป็นภาคที่ซึ่งให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างภาคมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ เราจึงเลือกภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสถานที่ทำการทดลอง

ภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเองนั้น เราได้เลือกจังหวัดร้อยเอ็ด ด้วยเหตุว่า จังหวัดนี้มีการอยพไปสู่กรุงเทพฯ สูง และประชากรมีรายได้ต่ำ อัตราการอยพสูง ของจังหวัดร้อยเอ็ดมากสู่กรุงเทพฯ สูงกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{๑๙} ผลผลิตท่อหัวของจังหวัดร้อยเอ็ดในปี พ.ศ. 2519 นั้น มีค่าเท่ากับ US\$ 116 ถือว่าเป็นระดับที่เกือบจะต่ำสุด หรือรองสุดท้ายคือเป็นลำดับที่ 71 ของจังหวัดทั้งหมด ในระดับ เช่นนี้จะต้องคำนวณถ้วนเฉลี่ยของประเทศไทย ซึ่งมีค่าเท่ากับ US\$ 376 นอกจากนี้ยังพบว่าจังหวัดร้อยเอ็ดมีผลผลิตท่อหัวที่เติบโตช้ามากและช้ากว่าระดับถ้วนเฉลี่ยของภาคทั้งหมด รวมทั้งซ้ำกันว่าในระดับถ้วนเฉลี่ยของประเทศไทยต่ำ^{๒๐} ดังนั้น จังหวัดร้อยเอ็ดไม่เพียงแต่เป็นจังหวัดที่ยากจนอย่างเดียว แต่ยังเป็นจังหวัดที่ยากจนเพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบ กับจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย

ภายในจังหวัดร้อยเอ็ดนี้ เราได้เลือกอำเภออาสามารต เพาะเหตุว่ามีอัตราการเริ่มต้นโภชของประชากร ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับอัตราการเริ่มต้นโภชของประชากรในช่วงระหว่างหลังปี พ.ศ. 2513 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับจังหวัดทั้งจังหวัด และอีกเหตุผลหนึ่งเป็นเพราะว่า อำเภอี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับอำเภออื่นๆ ในแง่ของการเดินทางและระดับของการพัฒนา ส่วนการเลือกหมู่บ้านนั้น เราเลือกจาก

แผนที่ และสติ๊กทิฟประชาราจากทางอำเภอ เรายังได้เลือกทำบล 2 ทำบลก็อ ทำบลหนองหมื่น ถ่านและโพนเมือง เพราะมีลักษณะคล้ายคลึงกันในเรื่องขนาดของประชากร ความสมควรกิน การไปมา หรือการเดินทางเข้าไปถึงทั่วทำบล รวมทั้งระดับของการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจคล้ายคลึงกันทั้งหมด นอกจากนี้ ในทั่วทำบลทั้งสองทำบล ก็มีระยะทางห่างจากทั่วอำเภอไกลีดีอยู่ แต่ทั้งสองทำบลนี้อยู่ในทิศทางที่ตรงข้ามกัน ลักษณะชั้นนี้ เราต้องการเพื่อกำเนิดใจว่าประชากรทั้งสองทำบลนี้ จะมีโอกาสในการไปมาหาสู่ และมีการพบปะสังสรรค์เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารดังกล่าวที่เราตั้งขึ้นได้น้อยที่สุด เมื่อเลือกรอบด้วยทำบลแล้ว ให้เลือกหมู่บ้านขึ้นมาอีก 6 หมู่บ้าน หมู่บ้านต่างๆ เหล่านี้มีขนาดประชากรตั้งแต่ประมาณ 500 คนขึ้นไปจนถึง 1,000 คน หมู่บ้าน 3 หมู่บ้านที่อยู่ในทำบลหนองหมื่นถ่านได้แก่ หมู่บ้านที่ต้องการทดสอบของโครงการทดลองบ่อนข้อมูลข่าวสาร (Experimental Group) ส่วนในหมู่บ้านทำบลโพนเมืองถือว่าเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีการทดลอง (Control Group)

โดยสรุปแล้ว หมู่บ้านต่างๆ ที่เราเลือกนี้จะมีลักษณะยากจนและไม่อยู่ใกล้เคียงกับเขตเมือง ในขณะเดียวกันก็ไม่ถึงกับว่าอยู่ห่างไกลจนกระทั่งไม่สามารถเข้าไปถึงได้ และมีลักษณะที่เป็นทัวแทนของท้องถิ่น ที่มีการอพยพเข้าสู่กรุงเทพฯ ได้เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมเป็นการทดลองบ่อนข้อมูลข่าวสารที่ดีที่สุด

ผลลัพธ์ของข้อมูล

ข้อมูลที่เสนอในรายงานนี้ ได้เก็บรวบรวมขึ้นจากหมู่บ้านต่างๆ 6 หมู่บ้าน ในการสำรวจได้กระทำโดยการสัมภาษณ์ 2 ครั้ง ครั้งแรกทำระหว่างเดือนกรกฎาคม—กันยายนในปี พ.ศ. 2521 ก่อนที่จะถึงโครงการทดลองบ่อนข้อมูลข่าวสารขึ้น และครั้งที่สองทำระหว่างเดือนกรกฎาคม—สิงหาคม ในปี พ.ศ. 2522 เมื่อโครงการทดลองได้ถูกดำเนินการแล้วเป็นเวลา 7 เดือน ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือน ได้ถูกเลือกขึ้นมา เนื่องจากมีจำนวนแล้วจะได้ 356 หลัง สำหรับการเลือกหัวอย่าง ได้เลือกวิธีการสุ่มอย่างง่าย

โดยมีข้อแม้ว่าจะต้องมีนักคลองอย่างน้อย 1 คน ที่มีลักษณะเหมือนผู้ที่พยพส่วนใหญ่ ก่อตัว คือถ้าเป็นชายจะต้องอายุระหว่าง 15—39 ปี ถ้าเป็นหญิงจะต้องเป็นสาวอายุระหว่าง 15—39 ปี เช่นกัน ในกรณีเดียวกันนี้ ได้นำเอาทะเบียนของกระทรวงมหาดไทย ที่ได้จากการนับมาทดสอบและตรวจเพื่อจะทำการปรับให้ตรงกับจำนวนประชากรที่มีอยู่จริง เราได้ทำการปรับโดยคุยกับผู้ใหญ่บ้านและจากทะเบียนทั้งกล่าวไว้ ทำให้เราได้ใช้เป็นกรอบในการเลือกตัวอย่าง

ในแต่ละครัวเรือนที่ถูกเลือก จะมีการสัมภาษณ์ 2 ครั้ง หรือ 2 ส่วนก็ได้ ส่วนที่เกี่ยวกับหัวหน้าครอบครัว จะเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะทั่วๆไปของสมาชิกในครัวเรือนรวมทั้งประวัติการอยู่พัฒนา ถ้าหากว่าหัวหน้าครอบครัวมีอายุต่ำกว่า 39 ปี จะถูกสัมภาษณ์ในแบบสอบถามตามอัตราส่วนหนึ่ง ซึ่งได้เตรียมไว้สำหรับสัมภาษณ์บุคคลอีก 1 คนในบ้านเดียวกัน การสัมภาษณ์นั้นได้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ในแบบสอบถามทั้ง 2 ส่วน ให้ถูกนำมาถูกและใช้ในการสัมภาษณ์ทั้ง 2 ปัจจัย

รายงานฉบับนี้ เราจะให้คำจำกัดความของการอยู่พัฒนา เป็นการไม่อยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลาทั้งแท้ 1 อาทิตย์ขึ้นไป ก็จะนับ การอยู่พัฒนาจะไม่จำเป็นที่จะต้องมีลักษณะทาง ระยะเวลาการอยู่พัฒนาแตกต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาการอยู่พัฒนาเกินกว่า 30 วัน ความสนใจส่วนมากอยู่ที่จำนวนคนในหมู่บ้าน ซึ่งอยู่พัฒนาที่ต่างๆ กัน ไม่ใช่อยู่ที่จำนวนครัวเรือนของกรุงเทพฯ ไปในทั่งกล่าว โดยหลักการแล้ว บุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านนั้น สามารถจะเป็นทั้งผู้ที่อยู่พัฒนาไปกรุงเทพฯ และอยู่พัฒนาไปบังคับเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างในปัจจุบันได้แต่ในทางปฏิบัติกล่าว เรายังคงว่าการอยู่พัฒนาที่นี่มีปรากฏอยู่ในบุคคลน้อยรายมาก

กระส่วนของการอยู่พัฒนา

โครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารที่ดีที่สุด มีวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดผลกระทันหันพลุกกรรมทางค้านการอยู่พัฒนา ก็จะนับ การเปลี่ยนแปลงในค้านรูปแบบหรือกระส่วนของการอยู่พัฒนาให้ลักษณะที่สำคัญเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการทดลอง การ

สัมภาษณ์ในแต่ละบ่ะจะได้ข้อมูลที่เป็นหลักใช้ในการศึกษาถูกต้องกระบวนการที่ต่อการอพยพในช่วงระยะเวลา 3 ปี ที่ได้เกิดกับผู้อยู่อาศัยสัมภาษณ์ทุก ๆ คน

จำนวนผู้อพยพที่เคยเดินทางไปยังเมืองหรือจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและที่เดินทางไปกรุงเทพฯ ทั้งก่อนและหลังที่มีโครงการทคลองนี้อนข้อมูลช่าวสาร ได้แยกไว้เป็นรายตำบล ในตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ตำบลที่มีโครงการทคลองการอพยพไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีมากกว่าในระยะหลังที่มีโครงการทคลอง อよ่างไรก็ตามการอพยพไปกรุงเทพฯ ไม่ปรากฏว่ามีเพิ่มขึ้น ระดับของการอพยพไปกรุงเทพฯ ยังคงอยู่ในระดับเดิม กระสวนของการอพยพนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของการอพยพไปยังเมืองหรือจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่อาจอธิบายได้ว่าเป็นเพราะมีการเพิ่มขึ้นในก้านการอพยพจากหมู่บ้านที่มีโครงการทคลองแต่เพียงเหตุผลเดียว ก็อาจจะมีเหตุผลอื่น ๆ ประกอบด้วย ส่วนในหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทคลอง ไม่ปรากฏว่ามีระดับของการอพยพไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพิ่มขึ้นแต่อย่างไรผลที่ได้นี้ทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงจากหมู่บ้านที่มีโครงการทคลองนั้น ไม่ใช่เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นในก้านของการอพยพไปยังจังหวัดหรือตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 2 ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของการอพยพไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมากในหมู่บ้านที่มีโครงการทคลอง และมีน้อยในหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทคลอง อよ่างไรก็ตามไม่พบความแตกต่างกันในเรื่องของการอพยพไปกรุงเทพฯ ของทั้งสองตำบลเท่าไหร่ก็ได้ ก็อ ทั้งตำบลที่มีโครงการทคลองและตำบลที่ไม่มีโครงการทคลอง กระสวนของการเปลี่ยนแปลงที่เห็นนี้ เป็นการให้หลักฐานสนับสนุนข้อสมมติฐานที่ว่า โครงการทคลองค้านการให้ข้อมูลช่าวสารนั้น มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการอพยพของบุคคล

ตารางที่ 1 การอพยพไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและไปยังกรุงเทพฯ โดยแยกออกเป็นตัวบลและระยะเวลา (ข้อมูลเป็นจำนวนคน)

ระยะเวลา	ตัวบลที่มีโครงการทดลอง		ตัวบลที่ไม่มีโครงการทดลอง	
	ไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ไม่ได้ไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ไม่ได้ไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ก่อนเริ่มโครงการ	19	161	11	164
หลังเริ่มโครงการ	34	146	14	161

CHI-SQUARE = 4.97

P < .05

CHI-SQUARE = 0.38

P > .50

	ไปยัง กรุงเทพฯ	ไม่ได้ไปยัง กรุงเทพฯ	ไปยัง กรุงเทพฯ	ไม่ได้ไปยัง กรุงเทพฯ
ก่อนเริ่มโครงการ	45	135	34	141
หลังเริ่มโครงการ	48	132	36	139

CHI-SQUARE = 0.13

P > .70

CHI-SQUARE = 0.07

P > .70

แหล่งข้อมูล : จากการสำรวจคนในหมู่บ้านที่มีอายุ 15-39 ปี

ตารางที่ 2 การเปลี่ยนแปลง ในด้านการอพยพไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและไปยังกรุงเทพฯ โดยแยกออกเป็นคำนวณ (ข้อมูลเป็นจำนวนคน)

	อพยพไปยังตัวเมือง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนเริ่มโครงการแท้ไม่ได้ อพยพหลังเริ่มโครงการ	ไม่เปลี่ยนแปลง (จำนวนคนที่อพยพ สองปีแรกตัวอย่างจำนวน คนที่ไม่อพยพเลย)	อพยพไปยังตัวเมือง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังเริ่มโครงการแท้ไม่ได้ อพยพก่อนเริ่มโครงการ
--	---	--	---

ที่มีโครงการทดสอบ	5	155 (14 + 141)	20
ที่ไม่มีโครงการทดสอบ	7	158 (4 + 154)	10

$$\text{CHI-SQUARE} = 3.62 \quad P < .10$$

	อพยพไปยังกรุงเทพฯ ก่อนเริ่มโครงการแท้ไม่ได้ อพยพหลังเริ่มโครงการ	ไม่เปลี่ยนแปลง (จำนวนคนที่อพยพทั้ง สองปีแรกตัวอย่างจำนวน คนที่ไม่อพยพเลย)	อพยพไปยังกรุงเทพฯ หลังเริ่มโครงการแท้ไม่ได้ อพยพก่อนเริ่มโครงการ
--	--	--	--

ที่มีโครงการทดสอบ	4	159 (36 + 123)	12
ที่ไม่มีโครงการทดสอบ	11	151 (23 + 128)	13

$$\text{CHI-SQUARE} = 0.37 \quad P < .50$$

แหล่งข้อมูล : จากการสำรวจในหมู่บ้านที่มีอายุ 15—39 ปี

ความสามารถจะเพิ่มความเข้าใจในเรื่องกระบวนการของอพยพ ได้โดยการขยายการวินิจฉัยที่ข้อมูลอยู่ไป ตัวจะให้พูดอย่างเจาะจงแล้ว ประการที่หนึ่ง หากว่าเราเพิ่มระยะเวลาที่พิจารณาในโครงการ คือขยายระยะเวลาของโครงการออกไป 3 ปีได้ เราอาจ จะเข้าใจพฤติกรรมทั้งนี้การอพยพได้ดีกว่านี้ ประการที่สอง กระบวนการของการอพยพของแต่ละบุคคลในหมู่บ้านน่าจะนำมาพิจารณาด้วย และประการที่สามเราจะมองถึงการอพยพของแต่ละบุคคลโดยแยกออกไปตามประวัติการอพยพ ซึ่งอาจจะเปรียบเทียบถูกต้อง ประวัติการอพยพหลังโครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสาร ในระหว่างผู้ที่เคยและไม่เคยอพยพมาก่อน ในช่วงระยะเวลาสองปีก่อนโครงการทดลองนี้จะเริ่มขึ้น

อัตราการอพยพ (กำหนดโดยอัตราอัตราอัตราของประชากรที่อพยพออกร) ในแต่ละหมู่บ้านเมื่อยกเป็นการอพยพไปยังตัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรุงเทพฯ ในช่วงระยะเวลาแต่ละปีก็คือกันเป็นเวลา 3 ปีนั้น ได้นำมาเสนอในการงานที่ 3 อัตราการอพยพของบุคคลไปยังตัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือในตำบลที่มีโครงการทดลองจะพบว่า ก่อนเข้ามายังที่จะคงที่ในช่วงระยะเวลาสองปีก่อนที่จะมีโครงการทดลองเริ่มขึ้น หลังจากนั้น ให้มีเพิ่มขึ้นอย่างมากจนเห็นได้ชัดในขณะที่มีโครงการทดลอง ในทางกรุงกันข้าม ตำบลที่ไม่มีโครงการทดลองจะปรากฏว่า การอพยพจะเพิ่มขึ้นอย่างคงที่ในระยะเวลา 3 ปี แต่ก็ยังท่ากว่าอัตราของตำบลที่มีโครงการทดลองอย่างมาก เมื่อมองในค้านการอพยพไปกรุงเทพฯ จะพบว่าในทั้งสองตำบลมีอัตราการอพยพไปกรุงเทพฯ ในช่วงระยะเวลา 3 ปี เพิ่มขึ้นเล็กน้อย

ตารางที่ ๓ การเผยแพร่ป้ายตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและป้ายกรุงเทพฯ โดยแยกเป็นหน่วยงานแต่ละ

1]	ตัวบัญชีโครงการพัฒนา			ตัวบัญชีในสิ่งก่อสร้าง			
	รวม	หน่วยงานท้องที่	หน่วยงาน	กรุงเทพฯ	รวม	กรุงเทพฯ	
(180)	(80)	(64)	(36)	(175)	(36)	(77)	(62)
จำนวนครุภัณฑ์ของชาวน์ทอยไทยที่ได้รับการสนับสนุนของหน่วยงานท้องที่							
พ.ศ. 2521—2522	19	19	22	14	8	11	8
พ.ศ. 2520—2521	11	13	11	6	6	9	3
พ.ศ. 2519—2520	12	16	11	6	3	3	4
จำนวนครุภัณฑ์ของชาวน์ทอยไทยที่ได้รับการสนับสนุนของหน่วยงานท้องที่							
พ.ศ. 2521—2522	27	15	42	25	21	17	19
พ.ศ. 2520—2521	25	14	45	14	19	17	16
พ.ศ. 2519—2520	21	11	39	11	14	11	6

แหล่งข้อมูล : สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล 15-39

ข้อมูลที่เราได้นั้น สามารถนำมาแยกพิจารณาได้เป็นรายหมู่บ้าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แท้จริงหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลที่ทำการทดลอง ซึ่งมีอัตราการอพยพไปยังตัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือคงที่นั้น จะมีการอพยพไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงที่มีโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น ส่วนหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลที่ไม่มีโครงการทดลองพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากและไม่เป็นปกติ สำหรับค้านการอพยพไปกรุงเทพฯ พนวจหมู่บ้านกระจายอยู่ในตำบลที่มีโครงการทดลองมีอัตราการอพยพไปยังกรุงเทพฯ ในช่วงระยะเวลา 3 ปี อยู่ในอัตราที่ค่อนข้างคงที่

โครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารนั้น จะมีผลกระทบต่อผู้ที่เพิ่งเคยอพยพหรือเริ่มต้นมาเป็นผู้อพยพใหม่อีกรึหนึ่ง หลังจากเคยอพยพมาแล้ว จะเห็นได้จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมในหมู่ที่เพิ่งเคยอพยพกับผู้ที่ไม่เคยอพยพมาก่อน เนื่องจากผู้ที่ไม่เคยเป็นผู้อพยพมาก่อน อาจจะมีภาระส่วนและจุดมุ่งหมายของการอพยพแตกต่างไปจากผู้ที่เพิ่งเคยอพยพ จึงจำเป็นต้องเปรียบเทียบพฤติกรรมของการอพยพไปยังตัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรุงเทพฯ ของบุคคลทั้งสองกลุ่มก่อนและหลังโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสาร ดังได้แสดงเป็นตัวเลขไว้ในตารางที่ 4 และ 5

ในกลุ่มชาวบ้านที่อยู่ในตำบลซึ่งมีโครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสาร และเป็นผู้ไม่เคยอพยพไปยังตัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงปี พ.ศ. 2519—20 จะพบว่า มียูเพียง 2 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่อพยพไปยังตัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2520—21 (ซึ่งเป็นระยะเวลาหนึ่งที่จะมีโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสารคู่กันเดชะในตอนบนของตารางที่ 4) ในทางตรงกันข้าม สำหรับผู้ที่ไม่ได้อพยพไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงระยะเวลาก่อนที่มีโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสาร เกิดขึ้น จะมีจำนวนถึง 12 เปอร์เซ็นต์ (คู่กันเดชะในตอนท้ายของตารางที่ 4) ดังนั้นจะ

เห็นได้ว่า อัตราส่วนของผู้ที่ไม่เคยเป็นผู้อพยพมาก่อน อพยพไปยังทัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้น ในระหว่างที่มีโครงการทดลองดังกล่าว ในขณะเดียวกัน ก็มีการเพิ่มขึ้นของอัตราส่วนของผู้ที่อพยพมาก่อน ที่อพยพไปยังทัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงระยะเวลาที่มีโครงการทดลองดังกล่าวเพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่ว่าการเพิ่มขึ้นนี้ไม่มากเท่ากับผู้ที่ไม่เคยเป็นผู้อพยพมาก่อน

ในคำบลที่ไม่มีโครงการทดลองบื้อนข้อมูลข่าวสารพบว่า ผู้ที่ไม่เคยอพยพมาก่อนมีแนวโน้มที่จะอพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงระยะเวลาที่มีโครงการทดลอง เกิดขึ้นมากกว่าในช่วงปีก่อน ๆ ที่จะมีโครงการทดลองบื้อนข้อมูลข่าวสารเพียงเล็กน้อย (6 เปอร์เซ็นต์เมื่อเปรียบเทียบกับ 4 เปอร์เซ็นต์) เมื่อทำการเปรียบเทียบในหมู่ผู้ที่ไม่เคยทำการอพยพมาก่อนในคำบลทั้งสอง เราพบว่า จำนวนผู้อพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มาจากคำบลที่มีโครงการทดลองบื้อนข้อมูลข่าวสาร จะสูงกว่าคำบลที่ไม่มีโครงการทดลอง^{๒๑} เป็นที่น่าสนใจยิ่ง ที่เราพบว่าในหมู่ผู้ที่เคยอพยพมาก่อนผู้ที่อยู่ในคำบลที่ไม่มีโครงการทดลองบื้อนข้อมูลข่าวสาร มีแนวโน้มที่จะอพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เกิดขึ้นน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในคำบลที่มีโครงการทดลอง^{๒๒} นอกจากนี้เรายังพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในเรื่องของการอพยพไปยังกรุงเทพฯ จากการเปรียบเทียบทั้งสองคำบล (ดูตารางที่ ๕)

ตารางที่ 4 การเปลี่ยนแปลงในด้านการอพยพไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออก
เดียงหนึ่งโดยแยกออกเป็นค่าน้ำดิน

		เปอร์เซ็นต์ของผู้อพยพไปยังตัวเมืองในภาค ตะวันออกเดียงหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2520—21	
	การอพยพในปี พ.ศ. 2519—20	คำบัญชี	คำบัญชีใหม่
อพยพไปยังตัวเมืองในภาค		โครงการทศลอม	โครงการทศลอม
ตะวันออกเดียงหนึ่ง ปี พ.ศ. 2519—20	73	83	
ไม่ได้อพยพไปยังตัวเมืองในภาค			
ตะวันออกเดียงหนึ่ง ปี พ.ศ. 2519—20	2	4	
<hr/>			
		เปอร์เซ็นต์ของผู้อพยพไปยังตัวเมืองในภาค ตะวันออกเดียงหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2521—22	
	การอพยพในปี พ.ศ. 2520—2521	คำบัญชี	คำบัญชีใหม่
อพยพไปยังตัวเมืองในภาค		โครงการทศลอม	โครงการทศลอม
ตะวันออกเดียงหนึ่ง ปี พ.ศ. 2520—21	74	36	
ไม่ได้อพยพไปยังตัวเมืองในภาค			
ตะวันออกเดียงหนึ่ง ปี พ.ศ. 2520—21	12	6	

แหล่งข้อมูล : จากการสำรวจคนในหมู่บ้านที่มีอายุ 15—39 ปี

ตารางที่ ๕ การเปลี่ยนแปลงในด้านการอพยพไปยังกรุงเทพฯ โดยแยกออกเป็น
ตำบล

		เบอร์เซ็นต์ของผู้อพยพไปยังกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2520—21	
		ตำบลที่มี	ตำบลที่ไม่มี
การอพยพในปี พ.ศ. 2519—20		โครงการทัดสอง	โครงการทัดสอง
		(180)	(175)
อพยพไปยังกรุงเทพฯ			
ปี พ.ศ. 2519—20	89		79
ไม่ได้อพยพไปยังกรุงเทพฯ			
ปี พ.ศ. 2519—20	8		10
		เบอร์เซ็นต์ของผู้อพยพไปยังกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2521—22	
		ตำบลที่มี	ตำบลที่ไม่มี
การอพยพในปี พ.ศ. 2520—21		โครงการทัดสอง	โครงการทัดสอง
		(180)	(175)
อพยพไปยังกรุงเทพฯ			
ปี พ.ศ. 2520—21	80		68
ไม่ได้อพยพไปยังกรุงเทพฯ			
ปี พ.ศ. 2520—21	9		9

แหล่งข้อมูล : จากการสำรวจคนในหมู่บ้านทั้งหมด 15—39 ปี

เพื่อที่จะสรุปถึงกระแสของการอพยพ หลักฐานข้อมูลที่เรามีอยู่ได้ใช้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของการอพยพไปในทิศทางที่คาดคะเนและต้องการให้เป็น การเปลี่ยนแปลงพบในทำบัลที่มีโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสาร ทั้งทำบัล หรือในหมู่บ้านทุกหมู่บ้านในทำบัลนั้น การเปลี่ยนแปลงนี้จะเห็นได้ชัดมากที่สุด เมื่อมองเฉพาะในหมู่ผู้ที่ไม่เคยเป็นผู้อพยพมาก่อน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะบุคคลเหล่านี้ยังไม่เคยมีประสบการณ์ อีกทั้งความสัมพันธ์หรือความผูกพันใดๆ กับตัวเมืองชั้นดีหากมีความสัมพันธ์หรือความผูกพันแล้วจะทำให้บุคคลผู้อพยพมักมีพฤติกรรมในการอพยพในรูปที่เป็นอยู่ ดังนั้น ผู้ที่ไม่เคยอพยพมาก่อน จึงเป็นกลุ่มที่เป็นหัวเรือของรั้นข้อมูลข่าวสารได้ง่ายกว่า และได้รับผลกระทบจากโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสารได้มากที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้ คำอธิบายที่คิดว่าสอดคล้องที่สุดก็คงจะได้แก่ การกล่าวว่า โครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสารนั้น มีผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการอพยพของชาวชนบทที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ส่งผลในแง่ที่ว่า ทำให้ตัวเองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นทัวเมืองจุดหมายปลายทางที่น่าสนใจและยอมรับในหมู่ชาวชนบทที่ต้องการอพยพออกจากกว่าสามัญก่อนที่ไม่มีโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสาร

การติดต่อกับโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสาร

ดำเนินหนึ่งที่ยังไม่ได้รับคำตอบกลับว่า การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการอพยพ หรือกระแสของการอพยพนั้น จะสามารถอธิบายได้ว่าเป็นผลมาจากการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสาร ในลักษณะที่ว่ามีความสัมพันธ์โดยตรงได้หรือไม่ หรืออาจจะตามอีกอย่างหนึ่งว่ามีหลักฐานอะไรที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงในส่วนใดของโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนอพยพได้ เราอาจมองดูถึงโครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสารในลักษณะที่ว่า โครงการนี้เป็นที่รู้จักหรือเห็นกันได้หรือไม่ และขณะเดียวกันก็อาจถูกถือว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อใช้โครงการทดลองบ้านข้อมูลข่าวสาร และการอพยพที่ตามมา

ส่วนหนึ่งของโครงการทดลองบ่อนช้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีศักยภาพในการชี้ให้เห็น ถึงการทิคท่อหรือสัมพันธ์กับโภคกระระหว่างการอพยพ กับโครงการทดลองก็คือ แผ่น ป้ายโฆษณาที่ติดประกาศเกี่ยวกับงานทั่วๆ ที่เบื้องรับคนอยู่ในท้าเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการดูด้วยตาเปล่า ใบหมู่ผู้ที่คงอยู่ในท้องถิ่นของเราที่มีอายุ 15–39 ปี และอยู่ในตำบลที่มีโครงการทดลองนี้ กว่าครึ่ง (52 เปอร์เซ็นต์) ได้อ่านประกาศที่ติดไว้ และ 32 เปอร์เซ็นต์ได้อ่านมากกว่า 1 ครั้ง ส่วนในด้านการกระหนักหรือความรู้เกี่ยวกับ โครงการทดลองบ่อนช้อมูลข่าวสารนั้น ต่ำกว่าระดับน้อยมาก จะมีเพียง 1 ใน 3 ของผู้ที่ถูก สัมภาษณ์เท่านั้น ที่สามารถบอกชื่อหรือรู้จักบุคคลที่เป็นคณะกรรมการชั่งอยู่ในโครงการ ทดลองบ่อนช้อมูลข่าวสาร ในจำนวนนี้จะมีคนจำนวนน้อยกว่าครึ่งที่เคยพูดกับกรรมการ คณิตคนหนึ่งเกี่ยวกับงานในท้าเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีคนเพียง 3 คน (จากจำนวน 139 คน) ที่เคยใช้เงินของโครงการทดลองบ่อนช้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาไว้ เพื่อช่วยเหลือในการทำงาน ทั้งนี้ จึงเห็นได้ว่าชาวชนบทกระหนักดึงงานที่กรมแรงงานให้ส่งมาให้เมื่อไหร่ก็ได้อ่านประกาศที่ติดไว้ และขณะเดียวกันไม่ค่อยกระหนักถึงค้านอันของ โครงการทดลองซึ่งมีวัตถุประสงค์ทั้งการให้เกิดช้อมูลข่าวสารในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ ส่วนบุคคลสูงชันกว่าช้อมูลที่ได้รับจากการแรงงานแท้อย่างไร

คำถามที่ไปป์ก็คือ การติดต่อกับโครงการทดลองบ่อนช้อมูลข่าวสาร จะมีผล ในเรื่องของการอพยพจากชนบทไปยังท้าเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระยะต่อไป หรือไม่ การตอบค่าถามนี้เป็นสิ่งที่ก่อนข้างยาก โดยเหตุที่ว่ากว่า 1 ใน 3 ของประชาชน ที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีโครงการทดลอง และเป็นผู้ที่กำลังอพยพไปยังท้าเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่กำลังทำการสัมภาษณ์นั้น ไม่สามารถที่จะมาอยู่ให้เราสัมภาษณ์ได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเหตุที่ว่าบุคคลเหล่านี้ เป็นกลุ่มที่ทำในสิ่งที่โครงการทดลองบ่อนช้อมูลข่าวสาร ได้คิดหรือกระตุนเอาไว้ให้ปฏิบัติ บุคคลเหล่านี้จึงเป็นบุคคลที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ซึ่งเราจะห้องศึกษาในการสำรวจครั้งที่อีก แต่เมื่อนานาเสียดายที่ไม่มีโอกาส

ทราบได้ว่า บุคคลทั่ว ๆ เนื่องที่ได้มีความสัมพันธ์หรือใช้บริการในการคิดต่อกับโครงการ ทดลองบ้านชุมชนข่าวสารแต่ยังไง ก่อนที่จะได้มีการอพยพไป

ในระหว่างช่วงบ้านที่อยู่ในช่วงระยะเวลาของการสัมภาษณ์ครั้งที่สอง เรา แห่เปรื่องไม่พบหลักฐานอะไรเลย ที่ซึ่งให้เห็นว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ หรือเคยใช้โครงการ ทดลองบ้านชุมชนข่าวสาร จะเป็นผู้มีแนวโน้มที่จะอพยพไปยังทัวเมืองภาคตะวันออก เนื่องเห็นว่า ดังได้กล่าวมาแล้วว่า รูปแบบของการคิดต่อกับโครงการทดลองส่วนใหญ่ คือ การอ่านแผ่นบ้านที่ประกราฟเกี่ยวกับงานอย่างไรก็ตาม เมื่อมองเฉพาะในหมู่ผู้ที่ตอบว่าเคย อ่านแผ่นบ้านประจำบ้านก่อนหนังครั้งนั้น เราจึงไม่พบว่ากลุ่มนักทดลองบ้านที่จะ อพยพไปยังทัวเมืองภาคตะวันออกเนื่องเห็นว่า ในช่วงระยะเวลาที่มีการเก็บข้อมูลทั้ง ส่องรอบ มากไปกว่าผู้ที่ไม่เคยอ่านแต่อย่างใด (13 เปอร์เซ็นต์ หงส่องกลุ่ม)²⁵ ประชากร ที่สามารถซึ่งแนว หรือรู้จักบุคคลที่อยู่ในคณะกรรมการโครงการทดลองบ้านชุมชนข่าวสาร กันได้กันหนึ่งในสี่ มีแนวโน้มที่จะอพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเนื่องเห็นมากกว่า ผู้ที่ไม่รู้จักกรรมการคนใดคนหนึ่งเลย (20 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเปรียบเทียบกับ 10 เปอร์เซ็นต์) อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ยังไม่ชัดเจนพอที่จะแสดงให้เห็นว่า ความสามารถที่จะซึ่งแนวหรือ รู้จักกรรมการคนใดคนหนึ่งนั้น จะเป็นสิ่งที่สำคัญให้เห็นว่า ผู้คนนี้ความรู้เกี่ยวกับโครงการทดลองบ้านชุมชนข่าวสารในภัยโอกาสหรืองานที่เกิดขึ้นในภาคตะวันออกเนื่องเห็นว่า มากไปกว่าบุคคลอื่น²⁶

โดยสรุปแล้ว หลักฐานที่ซึ่งให้เห็นถึงความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างส่วนทั่ว ๆ ของโครงการทดลองบ้านชุมชนข่าวสาร และการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบกระแสของ การอพยพจากชนบทออกไปยังทัวเมืองทางภาคตะวันออกเนื่องเห็นนั้น ยังไม่คุ้นชัดพอ เนื่องจากนั้นเกี่ยวกับการที่เราไม่สามารถหาหลักฐานที่จะซึ่งให้เห็นความเชื่อมโยงโดยตรง ระหว่างโครงการทดลองบ้านชุมชนข่าวสารและเป้าหมายที่เราตั้งไว้ จะได้ทำการอภิปรายใน ตอนต่อไป โดยจะนำเสนอว่าโครงการทดลองบ้านชุมชนข่าวสารนั้น สามารถบรรลุเป้าหมาย ที่เราตั้งไว้ได้ หงส์ที่เราไม่พบหลักฐานเชื่อมโยงแต่อย่างใด

อภิปราย

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพออกหนีในระดับตำบลและหมู่บ้านที่มีโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสาร เมื่อปีรับเที่ยงกับตำบลและหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสาร ได้พบกระแสของ การอพยพ ซึ่งหากที่จะยังคงเป็นอย่างอื่น โดยไม่นำมาผูกพันกับโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสาร ซึ่งได้มีวัตถุประสงค์ที่จะกระตุ้นให้ประชาชนอพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างไรก็ตาม เรายังมีความกังวลเรื่องภัยคุกคามหรือวิธีการศึกษา รวมทั้งลักษณะธรรมชาติของโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสารบางประการที่จะได้นำมาอภิปรายต่อไป

ความแตกต่างแทรกซ้อน ในการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสาร และไม่มีโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสาร อาจก่อให้เกิดความไม่สงบในด้านการศึกษาหรืออธิบายถึงผลที่ได้ ถึงแม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว ตำบลทั้งสองจะมีความคล้ายคลึงกัน เมื่อเราได้พิจารณาจากข้อมูลก่อนที่จะเริ่มทำการศึกษาทคลองน้ำก็ตาม ข้อมูลจากการสำรวจของเราซึ่งให้เห็นถึงความแตกต่างบางประการ ทั้งในระดับหมู่บ้านและตำบล ในด้านของความสมัพน์หรือการติดต่อและความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์และโลกภายนอกที่อยู่นอกเหนืออาเภอ อาจสามารถ ความแตกต่างนี้อาจเกิดขึ้นมาตั้งแต่ก่อนที่จะมีโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสารก็ได้ หมู่บ้านที่อยู่ในตำบลที่มีโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสารนั้น มีแนวโน้มที่จะมีอัตราการอพยพไปยังกรุงเทพฯ และทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สูงกว่า หมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสาร อาจมีผู้คนที่จะเป็นการดีกว่านี้ถ้าหากในหมู่บ้านที่มีโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสาร และหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสาร จะมีความสอดคล้องเหมือนกันในด้านของการอพยพ นอกจากนี้ บางท่านอาจจะโต้แย้งได้ว่าในหมู่บ้านที่มีโครงการทคลองนั้น บุคคลต่างด้าวจะมีความพร้อมในด้านการยอมรับข้อมูลข่าวสารจากโครงการทคลองมากกว่า ทั้งนี้เพราบุคคลต่างด้าวเหล่านี้อยู่ในหมู่บ้านซึ่งมีโครงการทคลองบ้านชื่อ "น้ำ" ข่าวสาร ได้มีระดับความรู้หรือการกระหนนก

เกี่ยวกับการศึกษาในทัวเมืองท่าฯ มากกว่าหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารแล้วตั้งแต่แรกเริ่ม ในขณะเดียวกัน ถ้าสมมติว่าโครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารนี้เกิดไปถึงอยู่ในหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทดลอง (หมู่บ้านควบคุม) เรายาจะเห็นผลน้อยหรือไม่เห็นผลของโครงการทดลองตั้งกล่าวก็ได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้คนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีการศึกษาอันลึกซึ้งกับโลกภายนอก จึงไม่พร้อมที่จะรับข่าวสารจากโครงการทดลอง และไม่คิดจะอพยพออกไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เป็นที่ยอมรับกันว่าในการทดลองนี้ ทั้งหมู่บ้านที่มีและไม่มีโครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสาร จะต้องมีลักษณะเหมือนกันในเรื่องที่ทำการทดลองเราก็อาจจะได้ແยังไก่ข้อมูลที่เราได้นั้น ช่วยให้เราตอบประเด็นนี้ขึ้นมาได้หากเกี่ยวกับผลของโครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารได้ดีขึ้น กล่าวคือเราพบว่า ระดับการอพยพของบุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านที่โครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสาร มีลักษณะแตกต่างกัน และความแตกต่างนี้ทำให้บางหมู่บ้านมีลักษณะของการอพยพที่สอดคล้องกับระดับของการอพยพในตำบลที่ไม่มีโครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้เรายังพบว่า ระดับการอพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เพิ่มขึ้นในทุกหมู่บ้านที่มีโครงการทดลอง โดยมีจ่ากัดว่า ระดับการอพยพหรือรูปแบบของการอพยพในตอนแรกจะเป็นอย่างไร ผลที่ได้เช่นนี้ทำให้เข้ากับประเด็นที่จะได้เย้งหรือค่าตามในลักษณะที่ใช้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการอพยพไม่ใช่เป็นผลมาจากการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสาร

บัญหาที่สอง ซึ่งเกิดขึ้นจากศึกษาในเรื่องของการอพยพ ได้แก่บัญหาที่ว่า บุคคลกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นบุคคลที่น่าสนใจและน่าศึกษาอย่างยิ่ง (20 เปอร์เซ็นต์ ของผู้ที่จะก่อศึกษาทั้งหมด) ซึ่งไม่สามารถจะอยู่ให้สัมภាយณ์ในรอบที่สองได้ เพราะอพยพไปอยู่ที่อื่น ส่วนใหญ่หรือมีอยู่เป็นจำนวนมากให้อพยพไปอยู่ยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่เราทำการสัมภาษณ์รอบที่สอง และบุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มที่เราควรจะสัมภาษณ์ เพื่อที่เราจะได้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลกลุ่มเหล่านี้ให้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม

เนื่องจากว่าพฤติกรรมการอพยพอันเป็นทั่วไปหลักที่เราสนใจ แต่ในทางปฏิบัติเราราช จังได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพจากชาวชนบท ไม่ว่าเขาจะอยู่ให้สัมภาษณ์หรือไม่ก็ตาม โดยการถามจากเพื่อนบ้าน ดังนี้ การวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมการอพยพ จึงไม่ได้มีข้อ จำกัดหรือผลเสียอย่างมากจากผู้อพยพที่ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านให้เราสัมภาษณ์ ในขณะที่เรา ทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม

บัญหาที่สามได้แก่ เรื่องของความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างโครงสร้างทางดิน บ่อนข้อมูลข่าวสารและพฤติกรรมการอพยพในระยะหลัง ซึ่งยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าจะมี ความสัมพันธ์กับโครงสร้าง ทำให้ไม่อาจสรุปได้ว่าบุคคลที่อพยพไปยังที่เมืองในภาคตะวัน ออกเฉียงเหนือในช่วงระยะเวลาที่มีโครงสร้างดังนี้ อพยพไปโดยสืบเนื่องมาจากผล ของโครงสร้างดินบ่อนข้อมูลข่าวสารโดยตรงหรือเปล่า จริงอยู่เราพบว่า ในระหว่าง บุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านและได้มีความสัมพันธ์เกย์ติกต่อกับโครงสร้างดินบ่อนข้อมูล ข่าวสาร หรือรู้จักกับกรรมการคนใดคนหนึ่งในโครงสร้างดังนั้น จะมีแนวโน้มเป็นผู้ ที่อพยพไปยังที่เมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าผู้ที่ไม่เกย์ติกต่อกับโครงสร้าง ดินบ่อนข้อมูลข่าวสาร หรือไม่รู้จักกับกรรมการคนใดคนหนึ่งในโครงสร้างดินบ่อนข้อมูล ข่าวสาร แต่เรา ไม่อาจชี้ให้เห็นชัดว่า เราจะนำมาพิจารณาถึงความสัมพันธ์โดยตรงแต่อย่างไร การที่เรา ไม่สามารถชี้ให้เห็นความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างโครงสร้างดินบ่อนข้อมูลข่าวสารและ พฤติกรรมการอพยพในระยะหลัง จึงเป็นคำถามที่ถูกถามหรือพิจารณาในประเด็นของ ความมีประสิทธิภาพของโครงสร้างดินบ่อนข้อมูลข่าวสาร และความสัมพันธ์โดยตรง บางส่วนเราอาจขอขยายให้คลายรูปแบบด้วยกัน

บางท่านอาจทึ่งเป็นข้อคิดหรือข้อสมมติฐานในขั้นต้นว่า โครงสร้างดินบ่อนข้อมูลข่าวสาร กับพฤติกรรมในการอพยพนั้น แทบไม่มีผลเชื่อมโยงกันเลย ซึ่งก็คือ การมองว่าโครงสร้างดินบ่อนข้อมูลข่าวสาร ไม่มีผลต่อการส่วนของการอพยพจากหมู่

บ้านที่อยู่ในโครงการทดลองถ้าหากว่าความคิดทั้งกล่าวข้างต้นนั้นถูกต้อง เราจึงจำเป็นต้องหาคำตอบจากคำตามที่จะถามต่อไปนี้อย่างมากมาย ประการแรกคือว่า ทำไม่การอพยพออกจากท่านสิ่งที่มีโครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสารไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจริงเพิ่มขึ้น ในช่วงระยะเวลาที่มีโครงการทดลอง ในขณะเดียวกันก็ไม่พบการเพิ่มขึ้นของการอพยพไปยังกรุงเทพฯ รวมทั้งไม่พบการอพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เพิ่มขึ้นในหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสาร คำตามอีกคำตามหนึ่งก็คือว่า ทำไม่การเพิ่มขึ้นจึงพบในทุกๆ หมู่บ้านที่มีโครงการทดลอง คำตามที่สามก็คือว่า ทำไม่การเพิ่มขึ้นนี้ จึงเพิ่มในหมู่ผู้ไม่เคยอพยพเสียมากกว่าในหมู่ผู้เคยอพยพมาแล้ว จนกว่าเราจะหาคำตอบหรือค่าอธินัยที่อคำตามเหล่านี้ได้เพียงพอหรือถูกต้อง และเรารู้ว่ามีคำอธินัยอื่นๆ นอกเหนือไปจากผลของโครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสารแล้ว เราจึงจะต้องว่าความคิดหรือข้อมูลที่ฐานทั้งข้างต้นถูกต้อง

ในทางครองกันข้าง ถ้าเราถือว่าหรือมองว่าโครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสาร ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการอพยพ เราจึงต้องอธินัยว่า ทำถึงไม่พบความสัมพันธ์เชื่อมกันโดยตรง ระหว่างการคิดที่อักบันโครงการทดลองนื้อนข้อมูลข่าวสารกับพฤติกรรมการอพยพภายนอก รายงานจะมีคำอธินัยในแบบเชิงแนะนำ (Suggestive) อีก 3 ประการคือ ประการแรก การที่บุคคลสำคัญซึ่งหมายถึง ผู้ที่อพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่อยู่ในช่วงที่มีการสัมภาษณ์ในรอบที่สองนั้น จะเป็นทัวร์บิวยังคงความล้มเหลว หรือความไม่สามารถจะใช้ให้เห็นถึงบทบาทที่แท้จริงของโครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสารโดยตรงได้ บัญชีหานี้มีความสำคัญอย่างน้อยต่อการที่คนหายไป 20 เปอร์เซ็นต์ ในทวารอย่างของเรา และไม่อยู่ให้สัมภาษณ์ในรอบบีที่สองบุคคลต่างๆ หรือชาวนบุญเหล่านี้หลาย ๆ คน ที่ไปอยู่ยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขณะนั้น อาจจะเป็น เพราะว่าข้อมูลข่าวสารที่เข้าให้รับจากโครงการทดลองป้อนข้อมูลข่าวสารนั้นเอง ตั้งนี้ จะเป็นผลต่ออย่างมาก ถ้าหากเราสามารถสรุปได้ว่าบุคคลต่างๆ

เหตุนี้ มีความสัมพันธ์หรือการทิ้กที่ยังคงอยู่ การที่กับโครงการที่กล่องป้อนข้อมูลข่าวสารอย่างใด ประการที่สอง โครงการที่กล่องป้อนข้อมูลข่าวสาร อาจจะมีผลก่อให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ หรือพูดง่ายๆ คือมีผลก่อให้บุคคลเพียงกลุ่มเดียวในจำนวนประชากรทั้งหมด และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกลุ่มดังกล่าววนนี้อาจจะมองเห็นได้ไม่เด่นชัด เมื่อเราพิจารณาถึงจำนวนทั้วไปของประชากรรวมทั้งหมด ทั้งนี้เป็น เพราะว่า การเปลี่ยนแปลงที่น้อยนี้ไม่ก่อให้เกิดผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับทั้วไปยังทั้งหมด และประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงการอพยพอาจจะเป็นผลมาจากการที่บุคคลต่างๆ กระหนักด้วยโอกาสที่จะอพยพไปยังที่เมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่ากรุงเทพฯ โดยมีสาเหตุมาจาก การประชุมในหมู่บ้าน และการพบปะแลกเปลี่ยนสนทนากันอย่างไม่เป็นทางการ ข้อมูลเกี่ยวกับงานและสภาพทั่วไปในด้านความเป็นอยู่ของทั่วเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และแนวความคิดโดยทั่วไปว่า ที่เมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะไปกรุงเทพฯ นี้ ได้มีการอภิปราย โดยคนละผู้ทำกริจย์ การอภิปรายเช่นนี้ จะได้มีการปฏิบัติหรือทำซ้ำกันอีกโดยบุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านจนทำให้คันในหมู่บ้านไม่ทราบว่า ข้อมูลเหล่านี้ได้เดินได้มากจากที่ไหน ซึ่งเป็นการยากที่จะกล่าวว่ามีแหล่งอื่นที่นอกเหนือไปจากโครงการที่กล่องป้อนข้อมูลข่าวสาร ที่จะมีผลทำให้พฤติกรรมการอพยพบุคคลเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การที่คันในหมู่บ้านไม่ได้กระหนักหรือรู้ถึงแหล่งของข้อมูลนั้น จึงเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญ สิ่งที่สำคัญคือพฤติกรรมของกรกรอพยพที่ได้เกิดขึ้นแล้ว ในท้ายที่สุด เราถูกใจการนาวาพุทธิกรรมของการอพยพนั้น เป็นตัวแปรหลัก ดังนั้นเราจำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจในเรื่องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของการอพยพไปในทิศทางที่เราต้องการให้เป็นไป และเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากกัน ดึงระดับที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติค้าย

คำตามที่กว้างและทว่าไป อีกคำตามหนึ่งก็คือว่า เราสามารถจะระบายนการเจริญเติบโตของทั่วเมืองออกไปทางส่วนกลางได้อย่างไร เราไม่มีความเชื่อถือว่าโครง-

การทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารนั้น จะเป็นแนวทางเดียวหรือเป็นสิ่งเดียวที่ต้องการในการช่วยให้เกิดการสนับสนุนหรือพัฒนาทัวเมืองในแต่ละภาคของประเทศไทย การที่จะใช้โครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารแต่เพียงลำพังนั้น ก็จะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการกระจายของประชากรในประเทศไทยเท่อย่างใด ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุว่าซึ่งมีปัจจัย ประการอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ที่มีผลต่อการกระจายของประชากรโดยรวมได้นำมาพิจารณา เราต้องการแต่เพียงจะกล่าวว่า การให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งและโอกาสที่จะไปทำงานในที่ต่าง ๆ นั้น จะเป็นสิ่งที่สำคัญส่วนหนึ่งก่อโครงการที่จะสร้างหรือก่อขึ้นมาเพื่อต้องการให้เกิดผลตอบสนองต่อรูปแบบการกระจายหรือการพัฒนาอย่างไปจากส่วนกลางของประเทศไทย สิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาคือการขยายการว่าจ้างแรงงาน การพัฒนาโครงสร้างหลักและอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก แต่สิ่งที่ต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งใดก็ตาม จะมีประสิทธิภาพในการส่งผลตอบสนองให้เกิดผลที่ต้องการมากยิ่งขึ้น ถ้าหากว่าได้นำมาใช้ปฏิบัติควบคู่ไปกับโครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสาร เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการคัดสินใจในการอพยพของแต่ละบุคคล และนอกจากนี้ เรายังเชื่อว่า โครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารนี้จะนำไปใช้ในชนบท ในลักษณะที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนกับโครงการทดลองอื่น ๆ ได้อีกเป็นจำนวนมาก

นักวิชาการบางท่านอาจมีแนวความคิดว่า การที่จะกระจายการเริ่มต้นให้กับชุมชนท้องที่ของทัวเมืองออกไปจากส่วนกลางนั้น อาจจะมีผลเสียก่อผู้ที่ต้องการอพยพมายังทัวเมืองกรุงเทพฯ ทั้งนี้เป็น เพราะเหตุว่า งานที่แท้จริงแล้วจะมีอยู่มากในกรุงเทพฯ และค่าจ้างก็ยังสูงกว่า ทำไม่ขาดต้องการหันให้กับอพยพไปยังทัวเมืองอื่น ซึ่งมีโอกาสที่จะได้กันทำน้อยและมีค่าจ้างต่ำกว่าในกรุงเทพฯ ด้วย ที่แท้จริงแล้วความคิดเช่นนี้ มีความสอดคล้องกับภาระของเราว่า การสร้างงานให้เกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้แผนเมืองหลักในแต่ละภาคประสบความสำเร็จ ผู้อพยพโดยส่วนใหญ่ พยายามที่จะอพยพไปกรุงเทพฯ มากกว่าที่อื่น ด้วยเหตุผลค่าแรง นโยบายและการด้วยกัน รวมทั้งเหตุผลทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม เราควรทราบดีกว่า ถึงแม้จะมีผลกับการอพยพมากกรุงเทพฯ หลายประการ

กีดกัน แท้ที่มีผลเสียหาดายประการท่องบุคคลที่อพยพมาเข้าเมืองกัน อาทิเช่นในขณะที่ค่าแรงงานในกรุงเทพฯ สูงกว่า ค่าใช้จ่ายในกรุงเทพฯ ก็สูงตามไปด้วย ในขณะที่มีงานในกรุงเทพฯ มาก ในกรุงเทพฯ ก็มีผู้หางานมากขึ้นเข้าเมืองกัน ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะพิจารณาถึงเรื่องในประเด็นถัดล่า下 เมื่อเร็วๆ นี้ ได้มีรายงานศึกษาฉบับหนึ่ง ซึ่งให้เห็นว่าผู้อพยพจะประสบความสำเร็จในการปรับตัว ไม่ว่าจะเป็นทางค้านเศรษฐกิจหรือสังคมก็ตาม ในท้องถิ่นของทัวเมืองที่อยู่นอกเหนือจากกรุงเทพฯ ให้ถือว่าการปรับตัวในกรุงเทพฯ^{๗๖} นอกจากนี้ ความไม่ถ้วนของทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อท้องถิ่นที่ผู้อพยพอยู่ก่อนอพยพนั้น จะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้อพยพสมมสาน หรือใช้กลยุทธ์ทางเศรษฐกิจที่จะช่วยฐานะทางครอบครัว โดยการอพยพแบบกลับไปกลับมาในระหว่างฤดูกาลที่ทำการเพาะปลูกให้ง่ายขึ้น กล่าวอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ผู้อพยพสามารถทำงานในทัวเมืองในฤดูที่ไม่ทำการเพาะปลูกได้ง่ายขึ้น นอกจากประเด็นทางค้านเศรษฐกิจแล้ว ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่ควรพิจารณาเช่นเมืองกัน ยกตัวอย่างเช่นผลเสียประการหนึ่งของการอพยพมาอยู่กรุงเทพฯ ก็คือ ระยะทางจากหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น ไกลกว่าระยะทางจากหมู่บ้านไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรายังว่าหัวหน้าครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความภาระหนักที่จะให้หนุตุรหานของทัวเมืองอพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากกว่าที่จะให้อพยพมายังกรุงเทพฯ ทั้งนี้ เพราะเข้าใจพิจารณาเห็นว่า เป็นการสะดวกท่องบุตรหลานในการอพยพและกลับมาเยี่ยมเยียนบ้าน โดยเฉพาะในยามที่ครอบครัวประสบสบายน้ำหนาเกือคร้อน หรือมีบัญชาบัญชีบันทึกตัวขึ้นมา^{๗๗} โครงการทดลองนี้อนุญาตช่าวสารนั้น มีนา้มายที่จะเปลี่ยนแปลงความพอใจอีกท่อพุทธิกรรมการอพยพ โดยพยายามหาช้อนน้ำหรือให้ช้อนน้ำเพื่อแก้ผู้ที่จะเป็นผู้อพยพต่อไป มีเหตุผลปรากฏอยู่เพียงเล็กน้อย หรือเห็นไม่มีเหตุผลเลยที่จะกล่าวว่า การให้ช้อนน้ำถังกล่าวเป็นผลเสียต่อผู้ที่จะอพยพต่อไปในอนาคต

ในขณะที่เราพบว่า โครงการทดลองนี้อนุญาตช่าวสารมีประสิทธิภาพในการส่งผลให้เป็นอย่างที่นั้น เราจึงควรจะพิจารณาด้วยว่า โครงการทดลองนี้ ได้ก่อให้เกิดผล

ในการเปลี่ยนแปลงทิศทางของผู้อพยพ ซึ่งโดยปกติแล้วจะอพยพมาสู่กรุงเทพฯ หรือไม่จากข้อมูลที่เรา มีอยู่ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่า การอพยพไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นการเปลี่ยนทิศทางกระเสถกาเรอพยพของชาวชนบท ตารางที่ ๓ ซึ่งได้รับรายงานอัตราการอพยพหรือการเคลื่อนย้ายไปยังกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นในช่วงระยะเวลา ๓ ปี เมื่อได้พิจารณาแล้วบางท่านอาจจะคิดข้อให้แย้งขึ้นมาว่า ถ้าหากไม่มีโครงการทัดลงบ่อนข้อมูลข่าวสารเก็ทขึ้นแล้วอัตราการอพยพมาอย่างกรุงเทพฯ อาจจะสูงขึ้นไปกว่านี้อีก หรือบางท่านอาจให้เหตุผลของการเพิ่มในอัตราการอพยพไปกรุงเทพฯ ว่ามาจากสาเหตุที่ว่า รายงานการอพยพมาอย่างกรุงเทพฯ ในช่วงระยะหลังนี้ความสมบูรณ์มากกว่าในช่วงระยะแรก จึงทำให้เราได้ตัวเลขของมาเพิ่มขึ้นในระยะหลัง อย่างไรก็ตาม ข้อโต้แย้งหลักเหล่านี้ ยกหัวข้อสุดท้ายของรับได้โดยอาศัยหลักฐานมาอ้างอิง เมื่อเป็นเช่นนี้ ผลของโครงการทัดลงบ่อนข้อมูลข่าวสาร จึงอาจจะมีผลในแง่ของการเพิ่มการอพยพไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากกว่าที่จะกล่าวว่าเป็นผลในการเปลี่ยนแปลงทิศทางของผู้ที่จะอพยพมาอย่างกรุงเทพฯ อย่างไรก็ตาม ถ้าแม้เราจะดีกว่า โครงการทัดลงบ่อนข้อมูลข่าวสารมีผลต่อการอพยพไปกรุงเทพฯ น้อยมาก แต่เราอาจจะดีกว่าผลลัพธ์ของโครงการระยะยาวจะมีผลในแง่ตัวต่อการอพยพไปกรุงเทพฯ ให้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า โครงการทัดลงนี้ได้มีผลต่อผู้ที่ยังไม่เคยเป็นผู้อพยพมากกว่าผู้ที่เคยเป็นผู้อพยพ ข้อโต้แย้งของเรายังคงยืนนข้อคิดฐานที่ว่า โครงการทัดลงบ่อนข้อมูลข่าวสารให้มีอยู่ต่อเนื่องและพยายามชักจูงให้คนอพยพไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวระยะเวลาที่ต่อเนื่องกันเป็นเวลากาน แต่อย่างไรก็ตาม เรายังไม่สามารถที่จะทำเช่นนี้ได้ เมื่อว่าเรายังหาข้อสรุปที่แน่นอนให้ไม่กรอบคicumทุกเรื่องก็ตาม แต่สิ่งที่เราสามารถสรุปได้แน่นอนก็คือ หมู่บ้านที่มีโครงการทัดลงบ่อนข้อมูลข่าวสารนั้น จะมีผู้ที่อพยพไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงที่มีโครงการทัดลงดังกล่าวอยู่เพิ่มขึ้น

ประเต็นสุดท้ายที่จะพูดถึง ได้แก่การที่จะกล่าวว่าถ้าโครงการทัดลงบ่อนข้อมูลข่าวสาร ได้มีการกระทำอย่างเข้มข้นและกว้างขวางกว่าที่ เราจะเห็นผลของโครงการทัดลงต่อชาวชนบทมากกว่าที่ อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ของโครงการทัดลง

บ่อนข้อมูลข่าวสาร อันได้แก่ การที่เราจะทำโครงการนี้ภายใต้ทรัพยากรหรืองบประมาณที่เป็นไปได้ โดยอยู่ภายใต้โครงการหรือนโยบายหลักใหญ่ๆ ของประเทศไทย ซึ่งมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนทิศทางของการเผยแพร่ไม่ให้เข้าสู่กรุงเทพฯ แต่ไปยังเมืองหลักใหญ่ๆ ในแต่ละภาคแทน สิ่งที่เราใส่เข้าไปในโครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารประกอบด้วย เวลาของ การประชุมที่ไม่เกิน 2 วัน ในหมู่บ้านที่มีโครงการทดลอง การจัดทำข้อมูลหรือบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับงานจากการแรงงาน และจากบุคคลทั่วๆ ที่อยู่ภายในหมู่บ้าน เพื่อที่จะนำมาเสนอหรือติดประกาศให้คนในหมู่บ้านได้รู้ รวมทั้งการจัดหาค่าเดินทางเพื่อช่วยให้บุคคลไปหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งของงาน และมีการเยี่ยมเยียนโดยใช้ระยะเวลาอันสั้น ภายหลังจากการประชุมสองครึ่งปีโดยผู้ช่วยนักวิชาชีพ เพื่อที่จะทราบถึงความก้าวหน้า ของการส่งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับงานจากล้านกิจกรรมแรงงานจังหวัด 3 จังหวัด ในจำนวนสิ่งที่เราใส่เข้าไปนี้มีอยู่เพียงสิ่งเดียวเท่านั้นก็คือ เรื่องของเงินทุนที่จะช่วยในการทำงาน ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการที่จะนำมารายงานหรือนำมาปฏิบัติให้ทันต่อไป อย่างไรก็ตาม เราต้องเห็นด้วยว่า เงินในโครงการทดลองนี้ที่ช่วยในการทำงาน ปรากฏว่ามีผู้ใช้เน้อยมาก กันนั้น เราอาจจะกล่าวได้ว่า โดยลำพังตัวเงินเองนั้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระแส ของการเผยแพร่อย่างมาก หรือมีผลรับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงกระแสของการเผยแพร่ไม่มากนัก สิ่งที่เราใส่เข้าไปในด้านอื่นๆ สามารถที่จะนำมาขยายเพื่อนำไปปฏิบัติให้ทันทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ โดยผ่านหน่วยงานหรือรูปแบบการปกครองที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปกครองในระดับตำบล หรือโดยผ่านเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนหรือ กรมแรงงาน หรือเจ้าหน้าที่แรงงานในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงกล่าวได้ว่า ไม่เป็นการยากเลยที่จะนำโครงการทดลองนี้อนข้อมูลข่าวสารไปปฏิบัติ หรือทดลองใน แหล่งอื่นๆ หรือทำการทดลองขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อคุณหรือเพื่อนำไปปฏิบัติในระดับ ชาติต่อไป

สรุป

จากการขยายการเจริญเติบโตของตัวเมืองในรูปการกระจายเข้าสู่ส่วนนอกต่างนั้น ที่ได้รับในประเทศไทยที่กำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาในหลาย ๆ ประเทศ แต่ขณะเดียวกัน

ให้ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการกำหนดแผนไกด์องเห็นความจำเป็นของการกระจายการเจริญเติบโตของก้าวเมืองออกไปสู่นอกส่วนกลาง หน่วยงานเกี่ยวกับการวางแผนมองเห็นว่า การกระทำคั้งกล่าว จะเป็นผลกีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ แผนพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและนโยบายต่างๆ ให้ถูกกำหนดมาก ทำให้ผ่านมาอย่างไม่อาจกล่าวหรือเห็นได้ชัดสอดคล้องกันทุกคนว่า นโยบายด้านไหนจะมีผลต่อการควบคุมประชากรในเรื่องของการกระจายของประชากร

ในรายงานฉบับนี้ ไกด์องบัญชาจากค้านของผู้อพยพ โดยเหตุที่ข้อมูลข่าวสาร เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่ผู้อพยพใช้ตัดสินใจก่อนที่จะอพยพทุกครั้ง และถ้าอย่างเหตุที่ข้อมูลข่าวสารส่วนมาก จะถูกกำหนดหรือควบคุมในระดับหนึ่ง เราจึงคงเป็นข้อสมมติฐานว่าการให้ข้อมูลข่าวสารสามารถที่จะกระจายหรือมีผลต่อทิศทาง หรือแหล่งที่จะอพยพออกไปของชาวชนบทที่หันการอพยพ ในการที่จะทดสอบข้อสมมติฐานนี้ เราได้ ตั้งโครงการทดลองบ้อนข้อมูลข่าวสารขึ้น ซึ่งโครงการทดลองที่ทำขึ้นนี้ได้ใช้ทรัพยากรอย่างจำกัดและทั้งขึ้นในชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายนหลังจากการทั้งโครงการทดลองบ้อนข้อมูลข่าวสารแล้ว เราได้มีการประเมินโครงการ ด้วยเหตุที่การอพยพแบบกลับไปกลับมานั้นมีสิ่งที่เพร่หลาย กระจาย และสำคัญต่อประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ในแต่ละเชื้อชาติออกเฉียงได้ ไม่ว่าการอพยพนั้นจะมีระยะสั้นหรือระยะยาวก็ตาม เวลา ควรจะพิจารณาเพื่อจับคาด หรือศึกษา สำหรับประเทศไทยให้จัดให้ไว้เป็นประเทศไทยที่เหมาะสม ที่จะทำโครงการทดลองบ้อนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอพยพ เพราะเหตุว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรูปแบบของการเจริญเติบโตของเมืองในลักษณะที่กระจายกันอยู่ในส่วนกลางมาก ขณะเดียวกันการกระจายการเจริญเติบโตของเมืองเมื่อออกจากส่วนกลาง ก็เป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาล หรือผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการวางแผนให้พัฒนามสนับสนุนและช่วย กำหนดให้ในนโยบายอยู่แล้ว

การเปรียบเทียบดูถึงกระแสของการอพยพจากชนบทไปสู่ตัวเมือง ทั้งก่อน และหลังโครงการทคลองบ่อข้อมูลข่าวสาร ให้ชี้ให้เห็นว่าภายในระยะเวลา 1 ปี ที่มีโครงการทคลองนี้ปรากฏว่า โครงการทคลองบ่อข้อมูลข่าวสารได้ประสบความสำเร็จ และมีส่วนในการเพิ่มการอพยพเคลื่อนย้ายในหมู่บ้านที่มีโครงการทคลองบ่อข้อมูลข่าวสาร 3 หมู่บ้าน ไปยังตัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้นตามที่ต้องการ กระแสของกราฟที่มีการเปลี่ยนแปลงนี้เห็นได้ชัดในทุกหมู่บ้านที่มีโครงการทคลองบ่อข้อมูลข่าวสาร และในหมู่ผู้ที่ไม่เคยเป็นผู้อพยพมาก่อน ในระยะเวลาเดียวกันก็พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการอพยพน้อยมากในหมู่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทคลอง

ถึงแม้ว่าจะเป็นไปได้ยาก ที่โครงการทคลองบ่อข้อมูลข่าวสารโดยลำพังก็ว่า ของมันเอง จะเปลี่ยนแปลงกระแสของการอพยพโดยส่วนรวมในระดับประเทศได้ แค่ผลที่ได้จากการทคลองครัวนี้ชี้ให้เห็นว่า ข้อมูลข่าวสารอาจเป็นส่วนหนึ่งที่มีประโยชน์และควรที่จะนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการหรือนโยบายต่างๆ ที่จะใช้ในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกระแสของการอพยพ หรือการกระจายของประชากรที่ไปในอนาคต

ເຂົ້າອະວດ

1. United Nations. "Population policies and programmes." E/CONF.60/CBP/21. 1974.
2. United Nations, Economic and Social Council. *Concise Report on Monitoring of Population Policies*, Report of the Secretary-General, E/CN.9/338, Dec. 1978.
3. Johnson, E.A.J. *The Organization of Space in Developing* (Cambridge, Mass. : Harvard University Press; 1970). Rondinelli, D.A. and Ruddle, K. *Urbanization and Rural Development : A Spatial Policy For Equitable Growth* (New York : Praeger Publishers, 1978). Hackenberg, R.A. "New Patterns of Urbanization in Southeast Asia." *Population and Development Review* 6 (September 1980) : 391-419.
4. Brutzkus, E. "Centralized versus decentralized pattern of urbanization in developing countries : an attempt to elucidate a guideline principle." *Economic Development and Cultural Change* 23 (No. 4, 1975) : 633-652.
5. ຮາຍຕະເວີຍກ່ຽວຂ້ອງທີ່ໄດ້ເຫັນດີງກໍາຍກາພາບຄອງແພນະຫາດູ້ໄຈຈາກ T.D. Fuller, 1979. "Rural to urban population redistribution," pp. 24-48 in L.A.P. Gosling and L.Y.C. Lim (eds.) *Population Redistribution : Patterns, Policies, and Prospects*, Policy Development Studies, No. 2, New York : United Nations Fund for Population Activities; R.E. Rhoda, 1979, *Development Activities and Rural - Urban Migration : Is It Possible to Keep Them Down on the Farm?* Washington, D.C. : Agency for International Development : A. Simmons, "Slowing metropolitan city growth in Asia : Policies, programs and results," *Population and Development Review*, 5 (No. 1, 1979) : 87-104. Shaw, RP "On Modifying Metropolitan Migration" *Economic Development and Cultural Change* 26 (No. 4, 1978) : 677-692.
6. Goldstein, S. *Circulation in the Context of Total Mobility in Southeast Asia*, Papers of the East-West Population Institute, No. 83 (Honolulu, Hawaii : East-West Center, 1978).
7. Hugo, Graeme, "Circular Migration in Indonesia" *Population and Development Review* 8 (No. 1, 1982) : 58-83.
8. ຄວາມສໍາຄັງຂອງກາຮອພຍພແນບກລັບໄປກລັນມານັ້ນ ໂີ່ໄດ້ຈຳກັດອ່ອງເລີ່ມພະໃນກຸມືກາຕເອເຊີຍຕະວັນອອກເລີ່ມໄຫ້ເຖິ່ນນັ້ນ ສໍາໜັບກາງວິເຄາະທີ່ໃນດ້ານກາຮອພຍພແນບກລັບໄປກລັນມາໃນຫົວປ້ອມົງກາ ແລະ ເມດລານີ້ເຊີຍ ໂປຣຄູໃນ Mitchell, JC "The Causes of Labour Migration," pp. 259-86 *In Migrant Labour in Africa South of the Sahara*, Publication No. 79 (London : Commission for Technical Cooperation in Africa South of the Sahara, 1961); Chapman, M. and Prothero, RM "Circulation between Home Places and Towns : A Village Approach to Urbanization" Paper presented at Working Session on Urbanization in the Pacific, Association for Social Anthropology in Oceania,

- Monterey, California, March, 1977. Murray, C. *Families Divided : The Impact of Migrant Labour in Lesotho* (New York : Cambridge University Press, 1981).
9. Textor, RB, *From Peasant to Pedicab Driver*, Southeast Asian Studies Cultural Report Series, No. 9 (New Haven, Conn, : Yale University, 1961). de Young, JE. *Village Life in Modern Thailand* (Berkeley, Ca. : University of California Press, 1963). Moerman, H. *Agricultural Change and Peasant Choice in a Thai Village* (Berkeley, Ca.; University of California Press, 1968). Klausner, WJ "The Northeast Migration Problem," pp. 107-121 in *Reflections in a Log Pond* (Bangkok : Suksit Siam, 1972).
 10. Lauro, DJ. *The Demography of a Thai Village*, unpublished Ph.D. dissertation (Canberra : Australian National University, 1979). Singhaputra Renard, Anchalee "Mobility in North Thailand : A View from within," in GW Jones and HV Richter (eds.) *Population Mobility and Development : Southeast Asia and the Pacific*, Development Studies Centre Monograph No. 27 (Canberra. : Australian National University, 1981).
 11. Goldstein, S. "Urbanization in Thailand, 1947-1967," *Demography* 8 (May, 1971) : 205-223, Goldstein, S. and Goldstein, A. "Thailand's urban population reconsidered," *Demography* 15 (August 1978) : 239-258.
 12. National Economic and Social Development Board, *The Fourth National Economic and Social Development Plan, 1977-1981* (Bangkok : Office of the Prime Minister, 1977). National Economic and Social Development Board, *The Fifth National Economic and Social Development Plan, 1982-1986* (Bangkok : Office of the Prime Minister, 1982).
 13. กระบวนการเมืองจำนวนมาก ได้รับการศึกษาอย่างข้อมูลข่าวสารในฐานะที่มีความหรือเป็นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาใจที่จะอพยพ ข้อมูลข่าวสารนี้ถือว่าเป็นปัจจัยหลักในการวางแผนที่ปริกรรณ์และพิมพ์โดย Ritchey และ Goodman ข้อมูลข่าวสาร ได้ใช้เป็นรูปแบบในการวิเคราะห์ถึงการอพยพโดย Wolpert, Mabogunje, Mangalam และ Schwarzweller และ Byerlee ส่วนกระบวนการที่เกี่ยวกับประเทศไทยให้มองข้อมูลข่าวสารในฐานะเป็นส่วนที่มีผลเกี่ยวกับการตัดสินใจอพยพนั้นได้รับการอ้างถึงโดย Lefferts โดย วิชิญรุ่ง ประจวบเมฆา และ เพ็ญพร ธรรมศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมอันฯ อ้างมา ก ที่กล่าวพอเป็นสังเขปได้ดังนี้ Ritchey, PN, "Explanations of Migration," in *Annual Review of Sociology*, Vol. 2, A. Inkeles, J. Coleman, and N. Smelser (eds) (Palo Alto, California : Annual Reviews, 1976). Goodman, JL, "Information, Uncertainty, and the Microeconomic Model of Migration Decision Making," pp. 130-148 in GF DeJong and RW Gardner (eds), *Migration Decision Making : Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*, (New York : Pergamon, 1981). Wolpert, J, "Behavioral Aspects of the Decision to Migrate," *Papers of the Regional Science*

Association 15 (1965) : 159–169. Mabogunje, A, "Systems Approach to a Theory of Rural–urban Migration," *Geographical Analysis* 2 (January 1970) : 1–18. Mangalam, J and Schwarzweller, H "Some Theretical Guidelines Towards a Sociology of Migration" *International Migration Review* 1 (1970) : 5–20, Byerlee, D, "Rural–urban Migration in Africa : Theory, Policy, and Research Implications," *International Migration Review* 8 (Winter 1974) : 543–566. Lefferts, HL, Jr., "Migration in Isan : Information Diffusion and Structure Response in Northeast Thailand." Presented at Society for Applied Anthropology, 32nd Annual Meeting, April 12–14, 1973 Prachuabimoh, Visid and Tirasawat, Penporn, *Internal Migration in Thailand : 1947–1972*, Institute of Population Studies No. 7. (Bangkok : Chulalongkorn University, 1974). การปริพารกน์ถึงบทบาทของช้อมูลช่วยสารที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งที่จะอยู่พื้นที่ให้มีส่วนช่วยทำให้ Findley คงข้อสังเกตว่า "ช้อมูลช่วยสารอาจเป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนบุคคลหมายปลายทาง" ซึ่งแน่นะช้อสังเกตดังกล่าวเป็นสิ่งที่เราได้ทำการวิเคราะห์ศึกษาดูในรายงานฉบับนี้ สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับข้อสังเกทนี้ โปรดดูใน Findley, S. *Planning for Internal Migration : A Review of Issues and Policies in Developing Countries* (Washington, D. C. : U.S. Government Printing Office, 1977), p. 15

14. แนวความคิดนี้ ให้รับการยอมรับและร่วมอุปถัมภ์ในแผนการปฏิบัติงานของกรมแรงงาน ซึ่งได้เริ่มการการกระจายช้อมูลช่วยสารเกี่ยวกับคำแนะนำงานว่างในทั่วเมืองก่อ ฯ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปยังประชาชนที่อยู่ในชนบท ในบริการทำงานนั้น ทางกรมแรงงานได้ส่งช่วยสารเกี่ยวกับงานไปยังผู้ใหญ่บ้านในแต่ละอำเภอ โดยส่งผ่านไปทางค่าเงินสำหรับโครงการนี้อนช้อมูลช่วยสารเกี่ยวกับงานที่กล่าวถึงในรายงานฉบับนี้ ได้ใช้วิธีการส่งช้อมูลช่วยสารไปยังผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้านโดยตรง แทนที่จะส่งไปยังอำเภอเพื่อส่งต่อไปยังผู้ใหญ่บ้านอีกที
15. จำนวนยอดรวมนี้ ได้จากการนับถือจากจำนวนงานที่คิดไว้ในหมู่บ้าน เมื่อเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2522 และไม่ได้นับรวมถึงจำนวนบ้านอย่างที่ถูกกฎหมายไปจากทะเบียนประจำที่ของงานที่ล่องมาหรือที่ไม่ได้บันทึกประจำ ประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ ของงานที่ส่งมาบ้าน เป็นงานที่มีกำหนดนัด เป็นครัวเรือนที่บ้านที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของงานนี้เป็นงานที่เปิดกว้างในจังหวัดต่างๆ ซึ่งอยู่ในภาคใต้ เพื่อแยกออกจากเมืองเพชร ๕๖ เปอร์เซ็นต์ของงานนี้เป็นงานสำหรับเกษตรราย ๓๒ เปอร์เซ็นต์ สำหรับเกษตรทุ่ง และ ๑๓ เปอร์เซ็นต์ สำหรับทึ่งสองเพศ
16. จากการสำรวจในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2503 และ พ.ศ. 2513 พบว่าจำนวนผู้อพยพระหว่างภาคใต้และภาคกลางมากกว่าจำนวนผู้อพยพระหว่างภาคเหนือและภาคใต้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการอพยพของชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีมากกว่าชาวภาคเหนือ
17. ช้อมูลจากการสำรวจในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2503 และ ปี พ.ศ. 2513 พบว่าอัตราการอพยพลดลงครึ่ง

- ภาคเหนือหรือภาคใต้ ส่วนในภาคกลางนั้น จะเป็นภาคที่มีห้องเรียนและอัตราส่วนของผู้อยู่พำนังกรุงเทพฯ สูงที่สุด
18. Thai University Research Associates *Urbanization in the Bangkok Central Region* (Thailand : Kurusapa Ladprao Press, 1976). National Statistical Office. *The Survey of Migration in Bangkok Metropolis, 1977* (Bangkok : Office of the Prime Minister, 1978).
 19. จากการสำรวจในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2513 พบรายอัตราของการอพยพ ๕ ปี จากจังหวัดร้อยเอ็ด ไปยังกรุงเทพฯ อายุ่งหลายเท่ากับ ๑.๖ เปอร์เซ็นต์ และอัตราสูบที่เท่ากับ ๑.๔ เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่อัตราการอพยพอย่างหยาบของภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปยังกรุงเทพฯ เท่ากับ ๐.๗ เปอร์เซ็นต์ และอัตราสูบที่เท่ากับ ๐.๕ เปอร์เซ็นต์
 20. ในช่วงปี พ.ศ. 2512 – 2519 อัตราผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อกำหนดรากางที่เพิ่มในอัตรา率为 ๐.๔ เปอร์เซ็นต์ ส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือห้ามภาค แสงของประเทศไทย หั้งประทศจะเพิ่มในอัตรา ๒.๔ เปอร์เซ็นต์ และ ๓.๕ เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ
 21. สำหรับในกรุงเทพมหานครสัมภาษณ์ที่เลือกไว้ไม่อุปทานให้เราสัมภาษณ์ได้ในรอบที่สอง เราจะสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ภายใต้บ้านเดียวกันแทน ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์แทนนี้ จะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพ และที่อยู่บ้านของผู้ที่ไม่อุปทานให้สัมภาษณ์ ผ่านคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในแต่ละครัวเรือนนั้น โดยปกติจะสัมภาษณ์บุคคลคนเดียวกันในทั้งสองปี แต่บางครั้งเราพบว่าต้องสัมภาษณ์บุคคลอื่นแทน เนื่องจากผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ในรอบแรกไม่อุปทานให้สัมภาษณ์ในรอบที่สองได้ แต่ถ้ายังไก ก็ถาม ไม่ปรากฏว่ามีครัวเรือนใดที่สัมภาษณ์ไม่ไปในรอบที่สอง
 22. จากการทดสอบความแตกต่างกันของอัตราส่วนพบว่า อัตราการอพยพที่เพิ่มขึ้นในหมู่ผู้ที่ไม่เคยอพยพมาเมื่อเร็วๆ นี้ ในหมู่บ้านที่มีโครงการทดสอบบ้านช้อนมูลเข้าสู่บ้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และแตกต่างไปจากการเพิ่มขึ้นในหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทดสอบอย่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า $z = 2.17$ และค่า $P < .02$) สำหรับรายละเอียดของวิธีการทดสอบดู Hubert M. Blalock, *Social Statistics*, 2nd ed. (New York : McGraw-Hill, 1979), pp. 234–236.
 23. การเปลี่ยนแปลงผู้อาศัยอยู่จากจำนวนที่อย่างทันอย่างจำนวนคน ๖ คน ที่อยู่ในหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการทดสอบบ้านช้อนมูลเข้าสู่บ้าน ที่ได้พอยพหรือเดินทางไปยังที่เมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2519 – 2520 นั้น ๕ คน ได้เดินทางไปในปี พ.ศ. 2520 – 2521 กว่า (83%) ส่วนในจำนวนคน ๑๑ คน ที่อยู่พอยพไปยังที่เมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2520 – 2521 จะมีเพียง ๔ คน ที่อยู่พอยพในปี พ.ศ. 2521 – 2522 กว่า

24. ชาวบ้านที่เคยอ่านประ公示เที่ยวกับงานที่ติดอยู่ในหมู่บ้านอย่างน้อยหนึ่งครั้ง จะมีแนวโน้มที่จะ อพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือน้อย (7%) ผลที่ได้นี้อาจสืบจากจำนวนนาครของ ชุมชนเพียงไม่ถ้วน (ในจำนวนคิด 27 คน ที่ได้อ่าน公示 1 ครั้ง จะมีเพียง 2 คน ที่ได้เดินทาง ไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
25. ในจำนวนผู้ที่สามารถบอกชื่อของคณะกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคน หรือผู้ที่เคยพูดกับกรรมการ กันไปก่อนหนึ่งเดือนกับเรื่องของงานนั้น จะมีโอกาสอพยพไปยังทัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่น่าไปกว่าผู้ที่ไม่เคยพูดกับกรรมการคนใดคนหนึ่งเดือนกับเรื่องงานแต่อย่างใด จำนวนอัตราอ้ายจะใน ส่องกรณีได้แก่ 19 และ 20 ตามลำดับ
26. มีการพบว่าผู้อพยพ 6 ปี จาชันบทไปยังทัวเมืองในที่ต่าง ๆ นอกจกรุงเทพฯ จะมีโอกาสที่ ทำงานที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำน้อยกว่า ผู้ที่อพยพไม่อยู่ในกรุงเทพฯ นอกจกรุนี้ยังพบว่า ผู้ อพยพที่ได้อพยพไปยังทัวเมืองเล็ก ๆ โดยเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์ในการอพยพ แตะการทำงานมาก่อน จะประสบความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้อพยพไปยังทัวเมืองใหญ่ ๆ และในบางกรณี จะประสบความสำเร็จในทางเศรษฐกิจมากกว่า คนในท้องถิ่น ณ เมืองๆทุกหมายปลายทางทั้งช้า รายละเอียดไปรอดูใน Theodore D. Fuller "Migrant-native Socioeconomic differentials in Thailand." *Demography* 18 (February 1981). pp. 55-61.
27. Lightfoot, R.P., T.D. Fuller, and P. Kamnuansilpa "Impact and Image of the City in the Northeast Thai Countryside." *Cultures et Développement*, 13 (No. 1-2, 1981), p. 117.
-